

## Rom

<sup>1</sup> I așeta, Yesu Kerisoné kutó diratere whi Pol-né dapó. Kótóné ama fo wisi yó maté kwęyóppóló, ą beterepaae ape yóló, ę *aposeł* whi sóró beterałepó. <sup>2</sup> Yesu Keriso ą waai teópatei, Kótóné kóló whi rapené so whi tao saaire fo wisi waalopóló, yóló mulale fo ama kae muló betere *buk*-mó aseyóló mulélipakalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné ama naalemamó erapó. <sup>3-4</sup> ą mo tiki daaleteita, ti Depitné deté wale whiné deyałeteiné erapó. Mo kae beterótu betere Deį Kepe Wisiné ą Kótóné Naalema mo doasi fotokọ bole whi póló so whi feané kisipa yóppóló hakearałeteita, ą sukaletei momó kepaayale alané eralepó. ą me kae mei, da teteróló kaae tare whi Yesu Kerisotórótípó. <sup>5</sup> Yesuné ama doi doasi muóppóló, Kótóné ąpaae matepa amamo hamokoróló dapaae *aposeł* kutó melalepó. Atéyałeteita, Juda meire fake so whi fea Yesu Keriso beterepaae wóló, ąpaae kisipa tiki tiróló ama fo aqmó sukóló beteróppóló, ai fo yó maté kwęyae yóló, da sóró beterałepó. <sup>6</sup> Diąkéłé Yesu Kerisoné ą beterepaae ape yóló, ama fake so whi tamo touró betereiteiné mo ama so whi tóró beterałepó.

### *Pol Rom-paae faai yale fo*

<sup>7</sup> Yąło i dere așeta, Rom bemó betó mole Kótóné yaala sókó furaalu ą beterepaae ape yóló, sóró kae beteró betere so whi paae dapó. Térapa, dané

Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, diã feapaae erópóló yae.

<sup>8</sup> Yãlo folosóro dere fo i ape. Diã Talepaae tué tiki tiró beterapóló, i hae kwiamó betó mole so whiné deté fupa yãlo wosalepó. Diã fea atéro betepa, ę Yesu Keriso tuãmó bitu, ę teteróló kaae tare Kótópaae mo kée du beterapó. <sup>9</sup> Kótóné ala eróturaalu, yãlo hosaa tuãmó doasi ketekę buóló, ama naalemané fo wisi so whı feané wosópóló i yó mótu betere ape. Ai Kótóné keletómó, betere dokę yãlo diã kisipa keteréni, diãmó moma hãle eró taretei ama mo kisiparapó. <sup>10</sup> Atéro moma deté wou beteretei, mió mo dokonóturaalu ę diã beterepaae wópóló, Kótóné ama tų aleraai kisipa mupa, ti ai ala mo erópóló du beterapó.

<sup>11</sup> Dęi Kepe Wisiné ę tuãpaae hamokoróló erale ala wisi diã fotokę buóló beterópóló, yãlomo diã melaai ę diã beterepaae mo wonée du beterapó. <sup>12</sup> Ę diã beterepaae wonée du betereteita, hãle meipó. Diaaę Talepaae kisipa tiki tiró betere alané ę ketekę bulóo, yãlo kisipa tiki tiró betere alané diãkélé ketekę bulóo yaai kisipa mutu waai dapó. <sup>13</sup> Ne norape-ó, yãlo i dere fo diãné kisipa yaasepóló diriyóló wosae. Ę mepaae Juda meire fake tuãpaae fóló, Kótóné ala eróló du olerótu yale kaae, diã tuãpaaekélé ai ala eraai kisipa mutu wonée du beteretei mepaae alané sesé deté wóló, miókélé ai alatóro hãle du beterapó.

<sup>14</sup> Ęta, Krik fo bole whıró kae be fo bole whıtamokélé, *skul* yóló doasi kisipa sere whıró *skul* ini mo hãle betere whıtamopaaekélé i fo wisi

yó matere ala Talené epaae dirae yóló melale kutó ereteiné taaréni, feapaae mo eraai doasi ketekeꝝ bulapó. <sup>15</sup> Atére betené, diꝝ Rom bemó betó mole so wh̄ipaaekélé kale fo wisi yó matere ala ẽ wini, halaainé yó melaai mo doasi ketekeꝝ bulapó.

<sup>16</sup> Ti ai fo wisi tuꝝmóta, Kótóné ama fotokꝝ boleteiné ai fo wosóló tuꝝ tiki tiró betere so wh̄i fea aluyaqsóró, tao saaire fopóló kisipa mutu, ẽ wini halaainé yó mótu beterapó. Ai fo wisi folosóró Juda fake so wh̄ipaae yó melóló, nalo ti Juda meire fake so wh̄ipaae i yó mótu betere ape. <sup>17</sup> I fo wisinéta, Kótóné keletómó mo donoi so wh̄i beteratere ala i ape yóló, h̄akearóló yó mótu beterapó. Ti ai donoi alata, kaae sóró deté fóló kemene folepaaekélé me alané sumitei, kisipa tiki tiratere alané betꝝ sua dapó. Ti aita, ašemó ere fo kaaepó. “Mo donoi so wh̄ita, kisipa tiratere alanétóró bitiré faalopó,” erapó.

### *Kótó fopaae butu erótu betere ala*

<sup>18</sup> Téplatei, i haemó betó mole so wh̄iné Kótó betere kisiparutei, bitini nisiyóló ama fo wosaalo h̄óróló, kae kae du betere dowi alané kale bete mole mo fo wisi aluróló husirótu beterapó. Atétu betepa Kótó hepen bemó bitu, ai dowi alatamo fopaae boletei so wh̄i feané kolóppóló, h̄akearótu beterapó. <sup>19</sup> Ti ama ai fopaae butere alata h̄ale mei, Kótó ą etei kaae Tale beterapóló so wh̄iné kisipa yópóló, amatei ą h̄akearóló yó mótu be-talepó. <sup>20</sup> Mo take Kótóné i haeró yó mole ɔla ɔlatamo kaarale alimó kaae sóró bitiré wale so wh̄inékélé, mió i alimó betó mole so wh̄inékélé, Kótó ą tuꝝmó ere ala kelené kelenénipó. Téplatei,

ama aleyóló muló betere ɔla ɔla kilituraalu, i ere ɔla ɔla feata, mo ti betere Kótóné doasi fotokɔné alerapóló kisiparapó. Atére betené fo tokótamo yóló taletere alimó, Kótópaae yá betere kisipa iniru yalepóló, ama kisipa felératere fokélé mo yaalomeipó.

<sup>21</sup> Ti noatepae, Kótó atimané kisipa irutei, Talepóló ama doi doasi muɔpóló hale horatere ala ó mo kée dere fokélé dua inipó. Téturaalu, atimané mole tuɛ tikikélé okoko iru, hosaakélé mo tóru yóló diliki yó falepó. <sup>22</sup> Ti atimanétei ɔɔta, tuɛ tiki fosó fosó yóló dotoróɛ fale wh̄rape betepapó du betepatei, atima okokoi wh̄i alée fóló beterepó. <sup>23</sup> Atéru, sukókélé ini, ama kae ere ɔɛ wisinaale f̄ane Kótó betepatei, kelené kilinipóló taalóturaalu, kelené keletere ɔla ɔlatei, Kótó s̄uróló wh̄iné naasené aletua yalepó. Ti ai aletua dere ɔlata, wh̄i ó ba, na, hupu, wuli, aita sukutua dere ɔlarapetei s̄uróló aleóló aso daaróló, atimané Kótópóló momatua yalepó.

<sup>24</sup> Atétu betale betené atima hosaa tuɔmó ekele yóló du betere dowi ala mo ti fakeyóló so ó wh̄i hamomatamotei nópu nokole ala du betepa, Kótóné sesé ini, mo ti deté fu beterpóló taaralepó. Atétepa, h̄ale deté fu betale mó sonaalei dowi alané atima tikitei folokoleróló, u dor̄ale i dor̄ale du betalepó. <sup>25</sup> Atéturaalu, Kótóné mo fo wisi taaróló, kapala fotei tao tawalepó. ɔla ɔla fea aleyóló muló betere Tale betepatei ɔ aɔmó sukóló bitini, ama aleyóló muló betere ɔla suka, kósupó, hupu, na, hasi, ni atimané talepóló aɔmó sukóló bitu, ai ɔla ɔlané h̄ekesere ala eróló mo-

matu betalepó. Ai ɔla ɔla feata, Kótóné aleóló muló betereteiné ama doi betɔ hale sóró horóló, mo kée fo du betenérápó.

<sup>26</sup> Atima atei ala hɔle du betepa, mepaae mo sonaalei dowi alakélé ekɛle yóló hɔle deté fu beterópóló, Kótóné seséni taaralepó. Sorape atima whɛtamo dere ala taaróló, so hamomatamotei dowi ala du betalepó. <sup>27</sup> Soné ai dere ala kaae, whɛrapenékélé sotamo dere ala taaróló, whɛ hamomatamotei yaaire dowi ala atimané hosaa tuɔmó si kaae dukuraalu, ekɛle yóló du betalepó. Whɛné yópóló Kótóné muló betere donoi tu mupatei taaróló, whɛ hamomatamotei sonaalei ala du betaleteimó, Kótóné matere dowi kwia atimané tikimótóro su betalepó.

<sup>28</sup> Ai ala tómó, Kótó ɔ etei kaae Tale betera pó tuɛ ini, hɔle ɔla nisyóló taae faraletéiné atima mo okokoi tuɛ mulóló, ené inire ala hɔko deté fu beterópóló taaralepó. <sup>29</sup> Atétepa, du betale dowi ala atima tuɔmó fɔayóló sɔraletei i ape. Donoi ala ini, hɔko dere alakélé, so nópu nokole alakélé, ɔla ɔla mo dekéro senée dere alakélé, mepaae dere sonaalei dowi alakélé, hɔle yó tarepó. Téturaalu, mepaae whɛné mole wisi wisi ɔla ó du betere alakó enée yóló dei tuɛ mutereteikélé, whɛ dele alakélé, hɔle sere alakélé, whɛ dilikitere alakélé, me whɛpaae dei kisipa mutere alakélé, betere dokɔ hɔle yó tarepó. <sup>30</sup> Tétu me whɛ kikiti eratere fokélé, mo hɔkeamó yóló sininatere fokélé, Kótó hɔróló bóe dele alakélé, fo wosóló aqmó bitini, dowɔae fole alakélé, nene duraalu bopé faketeré alakélé, me whɛné amatei ɔ doi sóró horatere

alakélé, hãle du betera. Aita atimané tuénétei kae kae dowi ala kaaróo, hama alimané dere fokélé woseni dowãae fío, duraalu dapo. <sup>31</sup> Tétu, wisi tué mutere alakélé, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, kolené sukutere alakélé, atima tuámó mo munipó. <sup>32</sup> Kótóné ama mo donotóro taleturaalu, atei kaae ala du betere so whĩa, mo ti sukópóló dae ere fo atimané tué irutei, dowi ala hãle yó tawóo, atei kaae ala du betepa mepaae whĩné kilitu, ai alata mo wisirapa yae yóo du betera.

## 2

### *Kótóné fo tokóló mo donotóro taletere ala*

<sup>1</sup> Atérapa, diã mepaae so whĩné du betere ala taleyóló só derótu betere so whĩ-ó, fo tokóló taletere sukamó diã hãsókó faai kisipa mutu, me fo tokó matere alakélé mo yaalomeipó. Ti noatepae, atima du betere ala kaae diaaokélé du betereiné, atima só deróturaalu diãkélé ai só derótu betere ape. <sup>2</sup> Ai ala du betere so whĩa, Kótóné hãle hõko taleyóló só deréni, atimané mo yale ala Kótóné mo donotóro taletu betereitei ðané kisiparapó. <sup>3</sup> Diã mo whĩné mené dere ala taleyóló só derótu betere-a, atimané ai dere ala kaae diaaokélé du betepa, Kótóné mo donotóro taletere tuámó diãkélé hãsókó faalopóló de? <sup>4</sup> Meta, Tale ą mo wisi alatóro erótu betere Kótó bitu, diã hãsókó fóló dowi ala depa kwia hapale tokó meni yóo, diã tų wisipaae fópóló kaae taté fío, du betere ala diã kisipani, hãle ęla kaae aqróló faletu betere? Aĩa wisi alamaaté

erótu betere Tale ereteiné, diḡ dowi ala taaróló tḡ wisipaae fópóló, kaae taté fu betere ala diaaḡ kisipa ini airapó?

<sup>5</sup> Tépaṭei diaaḡ hosaa ṭaru, dowḡaae fóló dowi ala ḡale yó taremó Kótó ḡ fopaae butu, kwia melaaire ala diaaḡṭei betḡpaae yóló muté ai hutu betere ape. Atéro kwia matere alata, ama mo donoyóló taletere ala ḡakearaterere be demó yaalopó. <sup>6</sup> Kótóné ašemó i fo erapó.

“Betḡ betḡ so whḡ atimané yale alamó Kótóné kwia mo donotóro melatepa saalopó,” erapó.

<sup>7</sup> Mepaae so whḡiné wisi alatóro ḡale yó taru, Kótóné ama kae ere deḡ wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, ḡtamo betḡmó betó tawaaire alakélé, senée yóló wóputu betere so whḡpaae Kótóné mo ti betere bete melaalo ai ape. <sup>8</sup> Téretei, mepaae so whḡ kale mo fo wisi wosóló aḡmó bitini, atimatei ḡekese yaaire dowi ala sya fóló, du betere so whḡtamo Kótó ḡ fopaae butu, kwia melaalo ai ape. <sup>9</sup> Atéturaalu, dowi alatóro du betere so whḡ fea dei fomaake kisipa muḡpóló, Kótóné seḡei ala folosóro Juda fake so whḡpaae eróo, nalo ti Juda meire fakepaae eróo, yaalopó.

<sup>10</sup> Téyaalotei, wisi ala du betere so whḡpaae ti Kótóné ama kae ere deḡ wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé melaalopó. Ai alata, folosóro Juda fake so whḡpaae melóló, nalo ti Juda meire fakepaae melaalo ai ape. <sup>11</sup> Ti noatepae, Kótó ḡta me fake so whḡpaae wisi ala eróo, me fakepaaemo dowi ala eróo dumi, mo betḡ kaae alatóro erótua dapó.

<sup>12</sup> Mepaae so whi Kótóné ama tukóló muló betere fo tué inipatei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fo hãle mupatei, Talené atima só deróló mo ti aluraalopó. Atétere kaae, mepaae so whi fea Kótóné ama tukóló muló betere fo tué irutei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fonétei só deraalo ai ape. <sup>13</sup> Ti noatepae, Kótóné ama tukóló muló betere fo hãle wosetu betere so whipaae mo donoi so whipó yaalomeitei, sya fóló erótu betere so whipaae ti mo donoi so whipó enérápó. <sup>14</sup> I dere fota mo dapó. Juda meire fake so whipaae kale tukóló muló betere fo mené dosayóóló yó meni, atima kqleaanétei ita wisi alapó, ita dowi alapóló tuépa, ti Kótóné ama tukóló muló betere foné eraaire ala atimané hosaa tuamó aséretei hãkearatapó. <sup>15</sup> Atéturaalu, atimané me dowi ala depa, ti hosaa tuamó atimatei só deróo, me sukamó yale ala tuéneítei talerãlemó, me ala yale kisipa munitepa, ti atima só derénipó kisipa muóo, dua dapó. Atétere alané Kótóné i ala yae, i ala yaqse ere fo atima hosaa tuamó aséretei hãkearatapó. <sup>16</sup> Ti ai alata, Kótóné so whi feané hosaa tuamó hiróló mole alarape taletere be demótóro Kótóné Yesu Kerisopaae tale yae depa, amamo tale yaalopó. Kale fo wisi yãlo yó móturaalu me fo kae dumi, ai fotóro yó mótu beterapó.

*Kótóné tukóló muló betere fo Juda fake atimanékélé tikitua dapó*

<sup>17</sup> Térapa, diã Juda fake so whi-ó, yãlo i dere fo mo wosae. Diaaõ kisipané diãta, Juda fake bitu, kale tukóló muló betere fopaae tué tiki tiróló,



Kótótamo fulumu yóló betámó betere so whǐpóló bopé faketu bitu de? <sup>18</sup> Kale tukóló muló betere fo tuámó mo bete mole foró doasi kisipare alatamo diaaḡ diriyóló kisipa sóró, Kótóné ama yaai kisipa mole ala betekélé sümó tuḡruraalu, kae kae ala fea taleyóló, mo bete alata i ape du betere? <sup>19-20</sup> Ti diḡ feata, Kótóné tukóló muló betere fo tuámó bete mole alarape fea bulapóló kisipa mutu, kele dilikire whǐrape ḡlisóró fóló tḡ yó melóo, diliki tuámó betere so whǐ demó beterǐpóló ḡeróo, okokoi kisipa mole so whǐ donoratere ala yóo, keteirape yó matere whǐ betóo erapó du bitu de? <sup>21</sup> Ti diḡné ai yó mótu betere fo-a, diaaḡkélé sya fóló du bituraalu de? Diḡné mepaae so whǐ ma duraalu, ḡlémi naḡse du betere-a, diḡkélé ḡlémi nukumié? <sup>22</sup> Diaaḡ mepaae so whǐ ma fo duraalu, nópu naḡse du betere-a, diḡkélé nópu nukumipóló de? Diḡ kapala kótópaae moma yaai aleale ḡla hǐrótu betere so whǐ-ó du betere-a, diḡ momatere bemó muó mole ḡla ḡlémi sinituraalu de? <sup>23</sup> Diḡ kale tukóló muló betere fo tuḡrapóló bopé faketu betere so whǐ-ó, diaaḡ ai ere fotei tukóló, Kótóné doi folokoleróló dorótumié? <sup>24</sup> Diaaḡ du betere alata, aḡémó i ere fo kaaepó.

“Diaaḡ du betere alané Juda meire fake so whǐ tuámó Kótóné doi wisi mo ti doró beterapó,” erapó.

<sup>25</sup> Kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu bitutamo, tiki sekaḡ tukóló sirótu betepa, ti bete mulapó. Téni, kale tukóló muló betere fo sya feni tikitu betepa, ti tiki sekaḡ tikinire whǐ aḡrapó.

<sup>26</sup> Téretei, mepaae tiki sekaꝝ tikinire whjné kale tukóló muló betere fotamo sya fóló erótu betepa, ti tiki sekaꝝ tikire whjné dere ala kaae yaalo meipóló de? <sup>27</sup> Atérapa, diꝝ tiki sekaꝝ tukóo, kale tukóló muló betere fokélé tuꝝ yóo irutei, ai fo tikitu betepa, ti tiki sekaꝝ tikinirutei kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere whjrapené diꝝ só deraalo ai ape.

<sup>28</sup> Mepaae Juda fake whj hꝝle tó tikiné maaté dꝝta, Juda fakepó du betepa, ti ai whj ꝝ mo Juda fake whj meipó. Ti mo tó tiki sekaꝝ tikitu betere alata, me bete munipó. <sup>29</sup> Mepaae whj detamo ama hosaa tuꝝmó Juda whj betepa, ti ꝝ mo Juda whj ai ape. Aꝝmó ere fo maaté sya fóló mo siriró betepa, aita bete ala meipó. Dꝝi Kepe Wisiné hosaa tuꝝmó siriró betere whjta, mo siri eró beterapó. Atei kaae whj doi sóró horatere alata mo whjné dumi, kótóné betꝝ ꝝ sóró horótu beterapó. Kótóné betꝝ ꝝ sóró horótu beterapó.

### 3

*Mepaae alané Kótóné eró tare wisi ala alu-ranénipó*

<sup>1</sup> Térapa, Juda fake kolósu, Juda meire fake kolósu depa, noa wisi alané Juda meire teraae fale? Ó atima tiki sekaꝝ tikitere ala tuꝝmó noa ke wisikó bule? <sup>2</sup> Aita mo kaae kaae ala fea atimapaae meló bettereiné teraae falapó. Ti folosóró meló betere topo ala i ape. Kótóné mo ama fotóró atimapaae wisiyóló kaae tawae yóló, melóló atima sóró beteralapó.

<sup>3</sup> Ti mepaae Juda fake so whi ʔpaae tué tiki tirénitere betené noa ala yaaloé? Ai dere alané Kótóné ama so whipaae eró tare wisi ala doróló aluranére? <sup>4</sup> Mo meipó. So whi feané dere ala taletapa, kapala fo bupatei, Kótó ʔ betʔ mo fotóró bulapó. Aita, asemó i ere fo kaaepó.

“Naa dere fokélé mo donotóró yóo,  
fo tokóló taletere alakélé, naao kisipa mole  
ala sya furaalu mo donotóró dapó yóo,  
yópóló yae,” erapó.

<sup>5</sup> Dʔané hʔko du betere dowi alané Kótóné mo donoi ala so whiné kolópóló hʔkearatepa, dʔané noa fo enére? Dʔané du betere alamó Kótó ʔ fopaae buturaalu kwia matepa, hʔko ala dapó yaaloé? Ti atei kaae mutere tuéʔta, mo whiné mole tuépóló i dere ape. <sup>6</sup> Kótó ʔta, hʔko ala dumipó. Atei kaae ala wuʔsóró, ti i haemó betó mole so whi featamo netéró fo tokóló tale uʔé? <sup>7</sup> Mepaae so ó whiné etei kaae fo enérápó. “Yʔlo kapala ala du betepa, ti Kótóné ama bete mole alaró mo kae ere dʔ wisinaaletamo hʔkearóló, mo ti fakerótu beterapó. Atétu betepatei, noatepamo Kótóné ʔ dowi ala dere whipóló, só derótu betere?” enérápó. <sup>8</sup> I dere fotamo mopa, ti etei kaae fo enérápó. “Wisi ala sókó wópóló, dʔ dowi ala dekéró yaalopa sae!” Dʔané atei kaae hʔko fo du beterapóló, mepaae so whiné dʔ doi doróló erótu beterapó. Mepaae whinékelé atei fo deté fupa wosalepó. Talené atei kaae so whi só derótu betere alata, mo donopó.

*Donoi whi mo betʔkélé bitinipó*

<sup>9</sup> Térapa, atei kaae dere forape woseturaalu, da noa kisipa munére? Kótóné da Juda fake wisiyóló kilituraalu, Juda meire fake siwiyóló tao sumipóló kisipa mute? Ai ala mo dumipó. Da Juda fakekélé, Juda meire fakekélé, fea betá alatóró ereteiné dowi alané dokóló muló beterapó. <sup>10</sup> Aita, asemó ere fo kaaepó.

“Donoi ala dere whi mo betákókélé bitinipó.

<sup>11</sup> Mo betá whinékélé etei kaae Kótó beterapó kisipa muóo, mo betá whinékélé Kótó kelaai dapóló ketekę buóló kekşo, mo dumipó.

<sup>12</sup> So whi mo fea tu wisi taaróló kşpaae fóló, atima feané du betere ala bete muni, mo ti doyo falapó.

Wisi ala dere whi mo betákókélé bitinipó. Mo meipó,”

<sup>13</sup> “Atimané du betere fota, whi dou tukitepa dei kşlaa sókó woutere kaae yóo, atimané dere fokélé whi dilikóló kapala fotóro yóo, atimané kşlómó du betere fokélé, whi tukó nóló sukunaterere dowi fe bole wuliné whi dóló sukunótu dere kaae, yóo du beterapó,”

<sup>14</sup> “Atimané me whi yóló sininóló só deratere foró, whi hşkesşaratere fotamo atima tuşmó fşanuraalu, hşle yótóro tarapó,”

<sup>15-17</sup> “Atima whi daai ketekę buóló kekepatamo furaalu, bekélé, ęla ęlakélé fea doróo, so whikélé susupuróo yóló fi tikimó, nalo wale whiné atima kaketu betepa kelaalo

ai ape. Atéturaalu, hosaa muni deyóló mo dua betere ala atima mo kisipanipó.”

18 “Ai so wh̄i atimané du betere alamó, Kótóné kwia melaalopóló witere alakélé mo dumipó,” erapó.

19 Kale tukóló muló betere fota, h̄ale wh̄irapepaae dumitei, ai fo aomó sukóló betere so wh̄ipaae dapóló kisipa mutapó. Atére betené i haemó betó mole so wh̄i feané yale ala betakélé h̄asókó feni, mo donotóro taletere sukamó, dané yale dowi alamó dapaae wosetepa, me fokó hiréni, mo dono dapó fo bet̄a enérápó. Téturaalu, mo bet̄a wh̄inékélé atei ala inipóló, Kótópaae me tokó matere fokélé mo enénipó. <sup>20</sup> Atéreteiné Kótóné mo bet̄a wh̄ipaaekélé, yāta kale tukóló muló betere fo wisiyóló erótu betaleteiné donoi ala du betale wh̄ipó fo mo yaalomeipó. Ti ai tukóló muló betere fonéta, d̄a fea dowi ala dere so wh̄itóro beterapó kisipa muópóló, dapaae h̄akearóló yó mótu beterapó.

*Tuę tiki tiratere alané donoi so wh̄i beteratapó*

<sup>21</sup> Tépat̄ei, Kótóné tukóló muló betere fo mupatei, mió ama so wh̄i donoratere ala h̄akearó betepa kelerapó. Ai ala yaalopóló, kale tukóló muló betere foró kóló wh̄irapetamoné ašemó erapó. <sup>22-24</sup> Ti Juda fake ó kae fakekélé me ala kae inipó. D̄a fea dowi ala yó tareteiné Kótóné ama ere d̄e wisinaale mo yāyārapó. Atépat̄ei, d̄a fea Kótóné hamokoróló h̄ale tao sere alané donoi so wh̄i beteralepó. Ai tao sere alata, Yesu Kerisoné ama betere bete melóló, d̄a dupuró beterapó.

<sup>25</sup> Ti Kótóné Yesu sukópóló meló betere alata, so

whıtamo fopaae bole ala kemeróturaalu erapó. A ą atéro sukále ala mopóló tuę tiki tiratere so whıtamo Kótóné fopaae butere ala momó kae yaqsóro, mo ti kemeró beterapó. Ai ala ereteita hąle mei, ama donoi ala so whı feané kolóppóló, hąkearóturaalu yalepó. Ti noatepae, take bitiré wale so whıné du betale dowi alamó, kwia hapale tokó meni, dua kaae taté fu betalepó. <sup>26</sup> Ama ai ala yaleteita, mió i alimó betere so whıné ama donoyóló taletere ala kilitu, ą mo donoi Tale betóo, Yesupaae kisipa tiratere so whı donoratere Tale betóo ere ala kisipa yóppóló hąkearalepó.

<sup>27</sup> Téraa, so whı feané hąle bopé fake dere alata, noa wisi ala yale tikimó bopé fake yaaloé? Noa ala sya feleteiné bopé faketerere ala hepée faraleé? Aita, Kótóné tukóló muló betere fo sya fele alané ini, Kótópaae betą tuę tiki tiraletéiné yalepó. <sup>28</sup> Ti noatepae, dąné kutirimó muló bitu eró tare mo bete mole ala betą i ape. Kótóné mepaae so whıpaae dią donoi so whıpó dere fota, kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu beteremó dumipó. Tétumitei, Kótó ąpaae kisipa tiki tiratere alamó betą dąpaae mo donoi so whıpó enérápó. <sup>29</sup> Ti Kótóta, Juda fake so whı maaté ęteróló kaae taru, Juda meire fake so whı kaae tanipóló kisipa mute? Meipó. Aąa, Juda meire fake so whıkéle fea ęteróló kaae tare Kótó beterapó. <sup>30</sup> Ti noatepae, tiki sekaę tikire whıró tikinire whıtamo wusuró betą kaae tuę tiki tiró betepa kilitu, atima fea ama so whı beteróppóló, ai betą Kótónétóro donoróló, beterótu beterapó. <sup>31</sup> Tuę tiki tirae yóló dąné yó mótu betere foné

Kótóné tukóló muló betere fo bete munire ọla aqrótu betere? Mo meipó. Ti ai tukóló muló betere fokélé mo bete mulapóló, ɖané du beterapó.

## 4

### *Abraham kisipa tiró betepa donoi whịpó erapó*

<sup>1</sup> I yale fomó, ɖa Juda fakené noutere Abraham-paae Kótóné noa ala eratepa ama kolóló kisipa salepóló ɖané noa fo yaaloé? <sup>2</sup> Motamo Abrahamné du betale wisi ala kolóló, Kótóné ọpaae mo donoi whịpó uasóró, ti ọ bopé faketerere ala ọpó. Tépateti, whị betanékélé Kótóné keletómó bopé fake dere ala mo enénipó. <sup>3</sup> Ti *buk*-mó noa fo aseýóló muló betere?

“Kótóné Abraham-paae i ala eraalopóló mulale fo wosóló, ama mopóló tuę tiki tirale ala Kótóné kilituraalu, ọpaae me alakélé muni, mo donoi whịpó” erapó.

<sup>4</sup> Beta whị mené kutó dirateremó matere duputa, kọleyóló hałe mótumitei, ama diale kutómó matapó. <sup>5</sup> Ti mo whịnéta ai ala dua deretei, me whịné ọpaae mo donoi whịpó yópóló kisipa mutu, me wisi ala ini, dowi ala dere so whị donoterere Kótópaae tuę tiki tiraterere kilitu, ai whịné ama dowi ala kwia tokóló aluróló, mo donoi whịpó dua dapó. <sup>6</sup> I dere fo kaae, Depitnékélé aserapó. Me whịné ama diterere kutó kolóló dumi, Kótóné mo donoi whịpó dere fo wosetu, ọ haịné sukutu beterapó. Ai ere fo i ape.

<sup>7</sup> “Mepaae whịné Kótóné fo tikitu beteremó, melaai yale kwia hałe kemeróo, atimané

mepaae dowi alakélé Talené ama husuróo, ere wh̄rapeta, mo hajné sukutu beterapó.

<sup>8</sup> Mepaae wh̄iné ama yale dowi alamó Talené kwia mo melókélé yaalomeipó, dere fo wosetere wh̄i ą hajné sukutu beterapó,” erapó.

<sup>9</sup> Mepaae wh̄i Talené wisiralepóló hajné sukutere alata, tiki sekaę tikire wh̄ipaae maaté eróturaalu, tikinire wh̄ipaae eranénipóló kisipa mute? Mo meipó. Ai fake tamo wusurópaae betą kaae alatóró eraalo ai ape. Ti dąné noa fo yó maté waleé? Abraham-né Talepaae tuę tiki tiratepa kilituraalu, ąpaae me alakélé muni, mo donoi wh̄ipó yalepó. <sup>10</sup> ąpaae ai fo eretei-a, tiki sekaę tikire wh̄i betepa yalepé, tikaai hąle betepa yaleé? Aita, tiki sekaę tukóló betepa ini, tikaai pa yalepó. <sup>11</sup> Mo take Abraham ą tiki sekaę tikaai patei, Kótópaae tuę tiki tiró betere kilitu, ąpaae mo donoi wh̄ipó erapó. Até itikimó, nalo ama tiki sekaę tukóló sirirélipakalepó. Aita, ą mo donoi wh̄ipó ere fo mo erapó yópóló, dąle muló beterapó. Abraham ą ai ala ereteiné mepaae tiki sekaę tikinirutei Kótópaae tuę tiki tiró betere so wh̄iné aya beterapó. ą atéreteita hąle meipó. Atimané tuę tiki tiró betere ala Kótóné kilitu, mo donoi so wh̄ipó yópóló erapó. <sup>12</sup> Ti Abraham ąta, tiki sekaę tikire wh̄rapené ayakélé beterapó. Ai ala maaté mei, ą tiki sekaę tikaai patei, tuę tiki tirale ala sya fu betere so wh̄iné ayakélé beterapó.

<sup>13</sup> Kótóné Abraham-paae duraalu, “Yaró naao naalené deté faaire naaletamomó i hae tiki mo



turó melaalopóló,” yóló munélipakalepó. Ai alata, Kótóné tukóló mulale fo sya fóló eraleteiné sini, Talepaae tué tiki tiratepa donoi whǐpó yale alané salepó. <sup>14</sup> Ti noatepae, tukóló muló betere fopaae kisipa tiratere so whǐné ama eraalopó yóló mulale ɔlatamo supa, ti tué tiki tiratere ala ke buni yóo, Talené ama eraalopó yóló muló betere fokélé bete muni yóo, ere aɔratapó. <sup>15</sup> Ti noatepae, mepaae so whǐné kale tukóló muló betere fo sya fu bitutei, tukóló dowi ala depa, Kótó ɔ fopaae buturaalu, kwia mótua dapó. Ai tukóló muló betere fo kisipa inire whǐrapené ai fo tikitepa, ti kale fo tikitapó fo dumipó.

<sup>16</sup> Atérapa, Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo dokonóló eratere alata, Kótó ɔpaae kisipa tiratere so whǐné ama hamokoróló hǎle tao sere ala sǒpóló mótua dapó. Ti ama eraalopó yóló mulale fo dokonóturaalu, Abraham-né deté faaire naale senaalepaae erǒpóló yalepó. Ti Abraham-né naale senaaleta de maaté? Aita, kale tukóló muló betere fo kaae tawae yóló, melale fakepaae maaté eraalomeitei, Abraham-né tué tiki tirale ala sya fu betere so whǐpaaekélé eraalopó. Ti ɔta, ɔta tué tiki tiró betere so whǐné ayapó. <sup>17</sup> Aita, i asere fo kaaepó. “Yǎlo yǎ haemó betóló fale kae kae tiki daae mole so whǐ feané aya beteratapó,” Ti ɔta, ama kisipa tirale Kótóné keletómó ɔané aya beterapó. Ai Kótóta, sukǎle so whǐ momó kepaaróo, me ala yaai teópatei, mo erapó dere Tale betóo erapó.

<sup>18</sup> Kótóné Abraham-paae eraalopó yale ala eraaire aɔpa meitei, mo eraalopóló Talepaae kisipa

tiki tiraletéiné, kae kae tiki daale so whjné aya alée felepó. Ti ai alata, Talené ɸpaae duraalu, “Ó sɸpaae kese horóló hɸre dosɸayae. Naa deté faaire naale senaaleta, ai ere ala kaaetóro yaalopó,” yale fo mo dokonalepó. <sup>19-20</sup> Abraham ɸ 100 ba fo betóló kemeyaletéiné mo ti otere yóo, soma Serakélé sere yóo erepó. Atéru, naale senaale deyaaire fotokɸ mo buni, atimaamo otereró seretamo betere ala diriyóló tuɸpatei, Talené ɸpaae eraalopó yale fo mo eraalopé neyɸalorópóló béyóló haepaae derepéni, mo eraalopóló ketekɸ buóló tuɸ tiki mo ti tiró bitu, Kótóné doi hale horótu betalepó. <sup>21</sup> Aita hɸle mei, Kótóné eraalopó yóló mulale fo ama fotokɸné mo sɸmó eranérápóló kisipa mutu, ama tuɸ tiki tiratere ala mo ti fotokɸ bualepó. <sup>22</sup> Atéreteiné Kótóné ɸpaae “Yɸ mo donoi whj aleróló beter-atapó,” erapó. <sup>23-24</sup> Atéro donoi whjópó ere fota, Abraham ɸ maaté tao sóro wisirótu initei, dɸ nalo betaaire so whjkélé wisirótu erapó. Dɸ tɸteróló kae tare whj Yesu ɸ mo ti sukɸletei, momó kepaaróló beterale Kótópaae dɸ feané tuɸ tiki tiratepa, ti dɸpaaekélé donoi so whjópó yaalo ai ape. <sup>25</sup> Ti dɸné dowi ala tokóló aluraai Kótóné naalema dɸpóló melóo, dɸ me dowi alakélé muni, mo donoi so whjópó yaairaalu, ɸ momó kepaaróló beteróo erapó.

## 5

### *Hosaa muni deyóló hɸiné sukɸaire ala*

<sup>1</sup> Atéreteiné dɸ Yesu Kerisopaae tuɸ tiki tiró betepa, Kótóné dɸpaae me alakélé muni, mo

donoi so wh̄ipó erapó. Atérené mió d̄a t̄eteróló kaae tare wh̄i Yesu Kerisoné yale alané d̄aró Kótótamo bóe du betaletei kemeróló, hosaa muni deyóló dua beterapó. <sup>2</sup> D̄a Yesupaae tué tiki tiró betepa, Kótóné hamokoróló h̄ale tao sere ala d̄apaae erópóló, ama d̄a dapesó fóló, ai ala tuámó sóró beteró beterapó. Tépa, d̄a Kótóné ama kae ere d̄e wisinaale tuámó betaalopóló kisipa mutu, mo kée yóló h̄ajtamo kaae tawóló i betere ape. <sup>3</sup> Nalo d̄apaae ai eraaitere ala maaté kelaai dumi, mió d̄apaae i erótu betere sek̄ei ala tuámó bitukélé, mo kée yóló h̄ajtu beterapó. Ti ai sek̄ei alané d̄a haepaae só deréni, h̄ale beletétóró fu betere alanétei h̄ajtere ala kaarótu beterapó. <sup>4</sup> Atétere alané Talené ala eratere wh̄i wisi beterótu beterapó. Atéró wh̄i wisi bitu, take nalopaae Kótóné wisi ala eratepa kelaalopóló, dere h̄aj kaaratapó. <sup>5</sup> Take nalopaae wisi ala kelaalopóló h̄ajtamo kaae taté fu betaletei, sinipóló fomo kisipa muaalo meipó. Ti noatepae, Kótóné ama yaala sókó fole ala d̄ané hosaa tuapaae tepeyóló f̄analepó. Kótóné ama ai yaala sókó fole ala d̄ané tué dere teita, ama d̄amó melale D̄ei Kepe Wisiné eralepó.

<sup>6</sup> I dere fo wosae. D̄a Kótó tuéniru, dowi ala du betere so wh̄i me ala yaaire fotok̄o bunipa, d̄a tao saairaalu mo dono be d̄emótóró Yesu Keriso suk̄alepó. <sup>7</sup> Mepaae wh̄i de mo donoi wh̄i tao saai dapóló sukutere ala suka fea yó tani, bet̄a bet̄a sukamó maaté depa keletapó. Atétere kaae, mo donoi wh̄i wisinaale tao saai dapóló, mepaae wh̄i suk̄airetei mo hapólurapó. <sup>8</sup> Tépatei, Kótóné

ama dɔpaae yaala sókó fole ala etéro hɔkearóló yó matapó. Dɔné dowi ala hɔle yó tapa, ai yó tare dowi ala tokóló aluraairaalu, Yesu Keriso sukɔlepó.

<sup>9</sup> Ȧ sukuturaalu, sókó fele sameané dɔ donoi so whi betero betereine take nalo Kótó ȧ fopaae butu matere kwia dɔné saqsóró, ama tao saaire ala yaalomeipóló de? Mo tao senérápó.

<sup>10</sup> Take dɔta Kótóné ama bóe whi betereitei, ama naalema sukuturaalu bóe firóló, betámó betero beterapó. Mió ȧ kepaayóló betereine dɔkélé mo ti beteropóló, ama ai eró betere alané mo yaalomeipóló de? <sup>11</sup> I fota, take nalo yaaire alamó maaté dumitei, mió dɔ teteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné yale alané dɔró Kótótamo bóe fiyóló, betámó bitu, mo kée yóló hɔiné sukutu beterapó.

*Adam-né ere ala tuǎmó sukǔo, Yesuné ere tuǎmó kepaayóo erapó*

<sup>12</sup> Téraɔa, betɔ whiné yale alané i haepaae dowi ala wópóló tɔ tukiyalepó. Atéyale dowi alané sukutere ala kaaróló, so whi fea sukuté fu betalepó. Ti noatepae, so whi fea dowi alatóró du betaletinepó. <sup>13</sup> Kale tukóló muló betere fo sókó waaí teópa, ti dowi alapi i haemó moipakalepó. Ai tukóló muló betere fo sókó waaipa, so whiné du betere dowi ala Kótóné fea taleyóló dosɔanipó.

<sup>14</sup> Atéɔatei, Adam betale alimó kaae sóró so whi sukuté wóló, Moses betale alimó betere so whikélé fea sukutere alané teteróló kaae taru, hɔle sukutétoró fu betalepó. Ti Kótóné yóló mulale fo Adam-né tukóló ere dowi ala kaae, ai

so wh̄iné initei, atimakélé mepaae dowi ala h̄ale deté fu betepa, sukutétóró fu betalepó. Ti Adamné yale alata, nalo waaire wh̄i betañé yaaire alatóró s̄uróló erapó.

<sup>15</sup> Tépatēi, Talené h̄ale matere ala kolósu, ama fo tukóló yale dowi ala kolósu depa, mo bet̄a kaae meipó. Téyaletēi, Kótóné hamokoróló tao sere alaró bet̄a wh̄i Yesu Kerisoné hamokoróló h̄ale matere wisi alatamo, so wh̄i feapaae mo turó s̄uralepó. Atéyale alané folosóró yale ala mo teraae falapó. <sup>16</sup> Kale yale fo momó dapó. Kótóné h̄ale matepa sere alaró bet̄a wh̄iné yale dowi alamó sere sekeji alatamo bet̄a kaae meipó. Bet̄a wh̄iné yale dowi alamótei, so wh̄i fea taleyóló só deralepó. Atépatēi, so wh̄i feané fo tukóló yale dowi ala mo dekeró yó tapa, Kótóné h̄ale matere alané so wh̄i feapaae dīa me alakélé muni, mo donoi so wh̄ipóló bet̄eró bet̄erapó. <sup>17</sup> Ti noatepae, bet̄a wh̄iné fo tukóló yale alamó sukutere ala ai wh̄i tūamó sókó walepó. Atéyaletēiné so wh̄i feapaae sukutere ala tokó melóló, ai alané so wh̄i fea t̄eteróló kaae tarepó. Kótóné hamokoróló tao sere alaró h̄ale matere donoi doitamo sere so wh̄ita, ti bet̄a wh̄i Yesu Keriso tūamó mo ti bet̄ere bet̄e sóró t̄eteróló kaae taté fu betaalopó. Atétu sukutere alané t̄eteróló kaae taretei, mo ti bosenée falapó.

<sup>18</sup> Atére betené bet̄a wh̄iné fo tukóló yale dowi alamó kwia móturaalu, so wh̄i fea só deró bet̄erapó. Atépatēi, me wh̄iné ti fo wosóló mo bet̄a donoi ala wisinaale ereteiné so wh̄i feapaae me ala muni, mo donoi so wh̄ipóló, mo ti bet̄ere bet̄e

mótu beterapó. <sup>19</sup> Ti noatepae, kale yaqse yóló mulale fo betá whiné tukóló yale dowi alamó, so whi fea dowi ala yale whítóro alée felepó. Atére kaae, betá whiné fo wosóló sya fele alané so whi fea me alakélé muni, mo donoi so whi beteraalopó.

<sup>20</sup> Kale fo tukóló du betale dowi ala mo ti fakeyópoló, Talené ama mepaae folosóro melale fotamo touróló, kale tukóló muló betere fokélé melalepó. Téyalemó, dowi ala mo ti faketepa, ai ala aluraai Kótóné hãle hamokoróló tao sere alakélé mo ti fakeralepó. <sup>21</sup> Aita hãle meipó. So whi fea dowi alané tẽteróló kaae tapa sukuté fu yale kaae, mió dã tẽteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuãmó betepa, Kótóné hamokoróló hãle tao sere alané tẽteróló kaae taru, dãpaae me alakélé muni, mo donoi so whipóló, mo ti betere bete mótu betaai erapó.

## 6

*Dã dowi alamó sukóló, Yesu tuãmó momó kepaayóló beterapó*

<sup>1</sup> Térapa, mió dãné noa fo yaaloé? Kótóné ama hamokoróló hãle tao sere ala mo ti fake yópolópa, dã dowi ala hãle yó tawae fo enére? <sup>2</sup> Ai fo mo enénipó. Ti taketa dã dowi ala tuãmó mo sukóló molepó. Atéreteiné ai ala tuãmó dã momó kae netéro bitiré faaloé? <sup>3</sup> Ti dã fea wẽi tópuale alata, Yesu Keriso tuãpaae doropóló, ă sukãle ala tuãmó tópualepóló kisipa mutumié? <sup>4</sup> Ti dã atéro wẽi tópuale alata, ătamo betãmó sukóló ă tuãmó douralepó. Ti hãle meipó. Alimané mo kae ere

dę wisinaale tuąmó bole fotokóné Yesu Keriso kepaarótu yale kaae, dąkélé kisi betere bete sóró ątamo betąmó bitiré faairaalu yalepó.

<sup>5</sup> Ti Yesu sukutu yale kaae dąkélé, ątamo sukutepa ti ą momó kepaatu yale kaae, dą feakélé kepaayóló betaalopó. <sup>6</sup> Ti noatepae, ai upulé ala du betale whįta, ątamo filipaa ni tómó oleróló daletei dąné kisiparapó. Atýyale beteta, dowi alané dą momó tęteróló kaae tawaqsóró, tó tikiné dowi ala yaai bole fotokọ kemerópóló, ątamo sukąlepó. <sup>7</sup> Ti noatepae, mepaae sukutere whį ti dowi alané momó kae dokóló muni, teraae fóló hąle beterapó.

<sup>8</sup> Ti mió dą Yesu Kerisotamo betąmó suku- napóló kisipa mutepa, ti ątamo betąmó be- taalopóló kisipa tiki tiró beterapó. <sup>9</sup> Ti noatepae, Yesu Keriso ą sukóló kepaayóló beteretei, momó kae sukąalomeipó. Sukutere alané ą tęteróló kaae tawaaire sųnire ala dąné kisiparapó. <sup>10</sup> ą sukąle beteta, dowi alamó ąpaae erótu betale sekęi ala mo ti kemeraairaalu, betą félitóró sukąletei ą momó kae sukąalomeipó. Atéro mió ą betereteita, Kótóné ala eraairaalu, beterapó.

<sup>11</sup> ą atétu yale kaae, dowi alané dią tęteróló kaae tawaletei, mo ti kemeróló diąkélé sukọ, Yesu Keriso tuąmó bituraalu, Kótótamo mo betąmó betóó, erapóló kutirimó muló betae. <sup>12</sup> Tęrapa, diaaą mo tó tikiné ekęleyóló yae dere ala sya furaalu, du betere dowi alané dią tęteróló kaae tawaqsóró yae. <sup>13</sup> Diaaą hó naase, ó tiki fea, tó tikiné ekęleyóló du betere dowi alapaae mulaąse. Ti diąta, mo sukąle whįtei momó

kepaayóló betepa, beta whiné ama fosói tọ ó sepake me whiné kutó diyópóló mótu dere kaae, Kótóné ama eraai kisipa mole donoi ala wisinaale erópóló, diaaọ hó naase, ó tikikélé mo turó Kótópaae melae. <sup>14</sup> Ti mióta, diọ kale tukóló muló betere foné tẹteróló kaae tare aqmó bitini, Kótóné hẹle hamokoróló tao sere alané tẹteróló kaae tare aqmó betepapó. Tereiteiné dowi alané diọ momó kae tẹteróló kaae tanénipó.

*Take dowi alané wae sóró betereitei, mió donoi alané kutó diratere whi betepapó*

<sup>15</sup> Tépapa, mió dané noa fo yaaloé? Dọta, kale tukóló muló betere foné kaae tare aqmó bitini, Kótóné hamokoróló hẹle tao sere alané kaae tare aqmó betepa, dowi alatóró deté fu betaalopó fo enére? Mo meipó. <sup>16</sup> Yọ me tẹteróló kaae tare whi beterepaae fóló, ama dirae dere kutó naao dirótu betepa, ti yọ ai whiné wae sóró kutó diratere whi betepapóló kisipa muae. Yọtamo dowi alané wae sóró kutó diratere whi betepa, ti ai alatóró deté fóló, sukutere alapaae sókó faalopó. Yọtamo Talené fo aqmó bitu, ai mo ala wisi sya fóló erótu betepa, ti donoi ala dere whi betaalopó. <sup>17</sup> Take diọ dowi alané tẹteróló kaae tapa, ai dowi alané kutó deratere so whi betalepó. Atépa, diọpaae kale fo wisi yó móturaalu, i fonéta diọ kaae tawaalopa, aqmó betae yóló yó maletai diọné wosalepó. Ai fo wisi diaaọ hosaa tuámó muló bitu, ketekẹ buóló erótu betereiteimó yọlo Kótópaae mo kée enérapó. <sup>18</sup> Taketa, diọ dowi alané dokóló muló betereitei, teraae faróló mió



donoi alané wae sóró kutó diratere so whi ai betere ape.

<sup>19</sup> Diã mo i hae whi bituraalu, yało i yó mótu betere mo bete mole fo wisi diã diriyóló tuę yaaire sunireteiné kisipa yaasepóló, mo whiné dere alapaae dó faróló i dapa wosae. Taketa, diãné hó naase dowi alapaae mulóló, ai alané wae sóró kutó diratere so whi bitu, dowi alatóró mo ti fakeraté fu betalepó. Atétu yale kaae, mió diãné hó naase ó tiki fea Kótópaae hałe menóló, ama donoi alané wae sóró kutó diratere so whi betae. Atétepa, ti Kótóné mo kae so whi beteraté fenérapó. <sup>20</sup> Take diã dowi alané wae sóró kutó dirótu betale sukamó, donoi alané teteróló kaae tare tuãmó bitipó. <sup>21</sup> Mió i betere alimó haleturaalu, take diãné du betale ala kisipa fatepa, take yale ala tuãmó me noa wisi alakó bupa kelere? Take ai deté wale alané duputa, ti sukutere ala kaaró ai betere ape. <sup>22</sup> Taketa, dowi alané diã dokóló muló beteretei teraae faróló, mió Kótóné ama kutó dirópóló wae sóró betero betere so whi beterapó. Atéro Kótóné ama kae ere wisi ala tuãmó bitiré fole duta, mo ti betó tawaaire bete sóró betaalopó. <sup>23</sup> Ti noatepae, dowi alané ama kutó diratere so whipaae matere duputa, sukutere alapó. Tépaitei, dã teteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuãmó betepa, Kótóné mo ti betó tawaaire bete hamokoróló hałe mótu beterapó.

## 7

*So whitamó dokóló betere alapaae dó faróló dere fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, yálo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo kisipare wh̄irapepaae dapó. Wh̄i sukuni betepa, ti kale tukóló muló betere foné t̄eteróló kaae tare aqmó beterapó ere fo diaaḡ kisiparapó. <sup>2</sup> Bet̄a s̄uróló dere fo i ape. Wh̄iné dokore so ama oma sukuni h̄ale betepa, me wh̄itamó dokaair̄etei fo mulapó. Ama omatamo sukóló wulia betere, me wh̄iné dokotepa ti fo munipó. <sup>3</sup> Wh̄iné dokore sotamo oma betepatei taaróló wh̄i me kaetamo fupa, so wh̄i feané ai so nópu nukulapó dua dapó. T̄epatei, oma suk̄itikimó wulia me wh̄itamó dokotepa, ti nópu nokole sopó enénipó. Ti noatepae, wh̄iné dokore ala kemeyalepó.

<sup>4</sup> T̄erapa norape-ó, soró wh̄itamó dokoterepaae dó faróló yale fo bete i ape. D̄a Yesu Keriso tuamó betepa, ḡ mo ti dóló sukunóturaalu, d̄akélé ḡtamo suk̄alepó. Ti aita h̄ale meipó. Folosóró kale tukóló muló betere foné dokaitei mo ti kemeróló, sukóló momó kepaayóló betere wh̄iné d̄a dokóló, ni du wisi oletu dere kaae, d̄a tuamó wisi ala epa kilituraalu, Kótóné ama doi doasi mulópoló erapó. <sup>5</sup> Take d̄a tó t̄ikiné t̄eteróló kaae tawale alimó, kale tukóló muló betere fonétei tó t̄ikiné ek̄eterere ala mo ti fakeyópoló, sesemeralepó. At̄eró sesemeratepa du betale alané d̄a tuapaae olerale duta, ti sukutere alapó. <sup>6</sup> Take tukóló muló betere foné d̄a dokóló bitu, Talené ala eróturaalu, kale aseḡyóló muló betere fo maaté s̄ya fóló erótu betalepó. Take até dua yale alata, d̄a sukuturaalu mo ti kemeralapó. Mió kisi alata, ti D̄ei Kepe Wisiné d̄a fotokḡ bulatepa, Talené ama ala erótu beterapó.

*Dowi alané dą só deraai wóputu betere ala*

<sup>7</sup> Térapa, mió dąné noa fo yaaloé? Kale tukóló muló betere fo-a, dowi alapó enére? Mo meipó. Ai tukóló muló betere foné ępaae dowi ala i ape yóló yó melóluęmeisóró, ti dowi ala kisipa uęmeipó. Ti tukóló muló betere foné mené ęla senée yóló au naęse fo uęmeisóró, ti au nokoletai dowi alapóló tuę muęmeipó. <sup>8</sup> Ti ai tukóló muló betere foné tę mulatepa, dowi ala ę tuępaae sókó wóló, kae kae wisi wisi ęla senée yóló au nokole ala kaaralepó. Ai fo sókó waaipa, ti dowi ala sukóló mulu, so whępaae me ala eraaire fotokę mo bunipó. <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere fo sókó waaipa, ę mo beterepó. Tépaitei, kale yaęse yóló muló betere fo sókó wóló, dowi ala sukóló mupatei, kepaaróló beteraleteiné ę dóló sukunalepó. <sup>10</sup> Kale yaęse yóló muló betere foné mo ti betere bete melaalo nisi yalemó, sukutere alatei ępaae eralepó. <sup>11</sup> Kale yaęse yóló muló betere foné mulale tęmó dowi ala ę tuępaae sókó wóló, fotei dowi alané nópulu kaae tao sóró ę dilikóló dolóló sukunalepó. <sup>12</sup> Atérené kale tukóló muló betere fota, me dowi alatamo hoseké ini yóo, kale yaęse ó yae ere fokélé doni, mo donoi ala wisipóló Kótóné ama kae tukóló mulóo erapó.

<sup>13</sup> Ti kale tukóló muló betere fo wisi-a, sukutere ala alée fóló ę dóló sukunaleé? Mo meipó. Ténitei, dowi ala yało tuę yóppóló, dowi alané kale wisi tao sóró, ę tuęmó sukutere ala kaaralepó. Atétu dowi alata, mo dowi ęlapóló so whęné kisipa yóppóló, kale yaęse yóló muló betere foné hękearatapó.

<sup>14</sup> Kale tukóló muló betere fota, Kótó ą mo

kepetóro bituraalu, amatei tukóló muló beterapóló, dané kisiparapó. Tépatēi, ę mo hae whi betereteiné dowi alané wae sóro kutó diratere whi i beteró betere ape. <sup>15</sup> Yalo du betere ala yalotei kisipanipó. Ti noatepae, enére wisi alamo yalo dumi, yaalo hóre alatei hoko du beterapó. <sup>16</sup> Ti yaalo hóre ala yalo du betereteiné kale tukóló muló betere fo kolósu, yalo du betere ala kolósu depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. <sup>17</sup> Ti ai alata, yalotei kekeme nóló dumi, dowi ala ę tuamó moleteiné du beterapó. <sup>18</sup> Atéru, wisi ala mo betakélé ę tuamó munipóló kisipa mutapó. Wisi ala ę tuamó munipó dere fota, yalo mo tó tikimó wisi ala munipóló dapó. Ti noatepae, yalo kisipané wisi ala enépatēi, yaaire mo sunipó. <sup>19</sup> Yalo yaai kisipa mole wisi alamó dumi, yaalo hóre dowi alatei yalo hale yó tarapó. <sup>20</sup> Téturaalu, yaalo hóre alatei du betepa, ti yalo kekeme nóló dumi, ę tuamó mole dowi alané du beterapó.

<sup>21</sup> Ti yalo du betere ala tuamó i ala epa kolóló kisiparapó. Yalo wisi ala yaai kisipa mutere sukamó, dowi alakélé ę tuamó mupa kelerapó. <sup>22</sup> Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere fo kilituraalu, yalo tuę tiki tuamó mo kée yóló hekesetu beterapó. <sup>23</sup> Atépatēi, yalo hó naase, tiki tuamó dowi alané ama kisipa mole ala erótu betepa kelerapó. Ai alané yalo tuę tiki tuamó donoi alatamo bóe du beterapó. Atéturaalu, yalo hó naase, tiki tuamó yó tare dowi alané ę dokóló *dipula* kae, beteró beterapó. <sup>24</sup> Yalo tikita, dowi alané i turukée fole ape! Yalo mo tó tikiné ę sukutere alapaae şyóló só foletēi, né tao saaloé?

<sup>25</sup> Ti dā tēteróló kaae tare wh̄i Yesu Keriso tuamó bitu, Kótóné ɛpaae erótu betere alamó mo kée du beteraþó.

Atétu betepatei, yało tuę tiki tuamó ti ę Kótóné tukóló muló betere foné wae sóró kutó diratere wh̄i betóo, tó tikita ti yało yó tare dowi alané wae sóró kutó diratere wh̄i betóo erapó.

## 8

*Dęi Kepe Wisiné mo ti betere bete mótu beteraþó*

<sup>1</sup> Térapa, mió Yesu Keriso tuamó betere so wh̄i Kótóné fo tokóló só deratere ala mo yaalomeipó.

<sup>2</sup> Ti noatepae, dowi alaró sukutere alatamo fotokóné ę dokó muló betereþó. Atéretei, Yesu Keriso tuamó betepa, mo ti betere bete matere Dęi Kepe Wisi fotokóné ę teraae faróló, hałe beteralepó. <sup>3</sup> Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné dā tao saai yaleteti, mo tó tikiné dere ala tuamó betereiteiné tao saaire sunipó. Atépa, Kótóné ama naalematóro dowi ala du betale wh̄i aqyóló sukópóló dotęyaleþó. Aita hałe mei, so wh̄iné yale dowi alamó melaai yale kwia tokóló aluraai yaleþó. A atéro sukuturaalu, tó tikimó mole dowi ala ama só deróo, ai dowi alamó melaai yale kwiakélé ama tikimótei sóró aluróo yaleþó. <sup>4</sup> Atéro só deraleteti hałe meipó. Tó tikiné yae dere ala sya feni, Dęi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so wh̄i dā tuapaae kale tukóló muló betere foné eraai du betale donoi ala eróló mo surópóló yaleþó. Ai ala eró betere so wh̄i dāta, ti dāné tó tikiné yae dere ala dumi, Dęi Kepe Wisiné yae dere alatóro du beteraþó.

<sup>5</sup> Tó tikiné yae dere alatóró sya fu betere so whị atimané kisipa tikikélé, ti tó tikiné hẹkesere alapaaetóro muló beterapó. Tépatēi, Dẹi Kepe Wisiné yae dere ala du betere so whị atimané tuẹ tikikélé, ti Dẹi Kepené yaai hẹkesere alapaaetóro muló beterapó. <sup>6</sup> Tó tikiné yaaitere ala maaté kisipa mutu betere so whịta, sukutere ala tuamó beterapó. Tépatēi, Dẹi Kepe Wisiné yae dere ala tuẹ mutu betere so whị ti Kótótamo bóe fióló mo ti betere bete sóró hosaa muni deyóló mo dua beterapó. <sup>7</sup> Ti noatepae, tó tikiné ekẹlere ala yaai kisipa mutu betepa, ti Kótótamo bóe du beterapó. Atétere alané Kótóné tukóló muló betere fo aqmó bitini yóo, ai fo eraaire fotokqkélé buni yóo, erapó. <sup>8</sup> Tó tikiné yae dere ala sya fu betere so whịné Kótó hẹkese yaaire ala mo eranénipó.

<sup>9</sup> Tépatēi, Kótóné Dẹi Kepe Wisi dią tuamó betepa, tó tikiné yae dere ala sya fóló ini, Dẹi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló du beterapó. Mepaae whị de tuamó Yesu Kerisoné Dẹi Kepe Wisi bitinipa, ti Yesu Kerisoné so whị meipó. <sup>10</sup> Naa mo tikita, dowi alané dóló sukunóo, naao kepe beteta, ti Kótóné donorate alané kepaaróló beteróo, erapó. <sup>11</sup> Yesu Keriso kepaaróló beteraale sekéné melale Dẹi Kepe Wisi dią tuamó betepa, Kótóné Naalema kepaarótu yale kaae, ai Kepepaae dią kepaaróló beterae depa, diaaq mo tó tikikélé kepaaróló, mo ti beterópóló yaalopó.

<sup>12</sup> Térapa norape-ó, Kótóné dą tao sóró eró betere wisi alamó dạnémo apaae tokq melaaire kwia mulapó. Atéreteiné dạné tó tikiné ekẹlere

alané noa alakó dāpaae eró betepa, dānémo ama erae dere ala sya fóló eraaloé? Até mo enénipó. <sup>13</sup> Ti noatepae, tó tikiné yae dere ala sya fupa, ti diā mo sukāalopó. Tépatēi, Dēi Kepe Wisi fotokōné diā tao supa, ti diāné tó tikiné yaaire dowi ala diaaḡ doló sukunatepa, ti diā mo betaalopó. <sup>14</sup> Ti noatepae, Kótóné Dēi Kepe Wisiné ḡlisóró fu betere so whīta, ti Kótóné ama naale senaaletóró beterapó. <sup>15</sup> Ti diā matepa sale Kepeta, momó wae sóró kutó diratere whī beteróló, wiratere Kepe meni, Kótóné ama naale senaaletóró aleróló beterótu betere Kepe matepa salepó. Ai Kepe Wisiné dā tao sóró i fo yae depa, dāné fo fakeyóló, “Apa-ó! Aya-ó!” du beterapó. <sup>16</sup> Ai Dēi Kepe Wisi dāné kepetamo touyóló betāmó bitu, dāta Kótóné ama naale senaaletóró beterapó du beterapó. <sup>17</sup> Mió dātamo ama naale senaaletóró betepa, ti Kótóné ama eraalopó ere ala wisi dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae materetei dākélé saalopó. Take Kótóné ama kae ere dē wisinaale tuāmó dākélé Yesu Kerisotamo betāmó beterópóló, ḡ sekeḡi ala su yale kaae, mió dākélé sekeḡi ala siré fu beterapó.

*Kótóné ere dē wisinaale tuāmó betaalopóló haḡtu betere ala*

<sup>18</sup> Kótóné mo kae ere ala wisinaale dā tuāpaae haḡkearóló, eratere ala kelaai dapóló kisipa mutu, mió dāpaae i erótu betere sekeḡi ala mo sawa ḡla alerótu beterapó. <sup>19</sup> Aleyóló muló betere ḡla ḡla feané Kótóné ama naale senaaletóró i ape yóló haḡkearatere kelaai dapóló, haḡtamo bitu, keke keke du beterapó. <sup>20</sup> Kótóné aleóló muló

betere ɔla ɔla fea fomaakei ala tuamó beteralepó. Ai alata, atima kisipanétei ini, ai ala tuamó beterale sekéné ama kisipa mole ala sya fóló erapó. <sup>21</sup> Atéru, Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla fea doróló aluraai mió dokóló mulapó. Atéretei, take Kótóné ama naale senaale dokoretei teraayóló ama kae ere de tuamó feléyóló betere ala atimakélé saalopóló kisipa mutu, haıtamo kaae tawóló beteralepó.

<sup>22</sup> Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla fea touyóló so naale saai sisó nóló kaketu dere kaae, take keké nale alimó kaae sóró deté waleteti, mió i betere alimókélé kaketere ala haıle yó taretei dané kisiparapó. <sup>23</sup> Ama aleyóló muló betere mo ɔla maaté mei, da tuamókélé, Deı Kepe Wisi betereine de doasi sóró kaketu beteralepó. Ti aita haıle mei, Deı Kepe Wisita folosóro ılumétere ɔla iki nukutere kaae erapó. Atéreteine da Kótóné naale senaale aleróló dape saaire be de hapale analée yóló kaae taté fu beteralepó. Ai be demó Talené da dupu yaletetine i daale tiki taaróló, kae tiki wisi saalopóló haı tamo kaketu beteralepó. <sup>24</sup> Ti Kótóné ama da tao sóró wisiróló betero beteta, take nalopaae eraaire wisi ala kelaalopóló kisipa mutu, heketetamo kaae taté fu beterolepó tao salelepó. Atépatei, mepaae whıne wisi alatamo kelené kolóló tuępa, ti ai ala ama sóró tareteine kelenée dere fo momó kae enenipó. <sup>25</sup> Tépatei, mepaae ala mió dané sóró tani, take nalo saalopóló kisipa mutu, kaae taté fu betere ala hıni, haıle bitiré fu betaalopó.

<sup>26</sup> Atétu betere kaae, moma yaaire fotokı buni



béruraalu, ðané hosaa tuámó ere ala kólóné enénipa Dèi Kepe Wisiné ða tao suraalu, àkélé deletamo ketekè buóló, Kótópaae momarótu betepapó. <sup>27</sup> Atétu betepa, ðané hosaa tuámó ere ala taletu betere Kótóné Dèi Kepe Wisiné mole kisipakélé kolóló mo tuérapó. Ti noatepae, kale Dèi Kepe Wisiné Kótóné yaai kisipa mole alatóro sya furaalu, ama kae betepó betere so whị tao sóro Talepaae momarótu betepapó.

*Kae kae sekèi alané ða ðoraqsóro, Kótóné fotokóné tètépó betepapó*

<sup>28</sup> Ti noatepae, Kótópaae yaala sókó fu betere so whịpaae kae kae ala erótu betere tuámó Kótóné atima tao saai wisi ala erótu betereitei ðané kisi-parapó. Ti ai so whịta, ama kisipa mole ala eraai à beterepaae ape yalepó. <sup>29</sup> Ti noatepae, mo taketitei ama kisipare so whịta, Naalema biture kaaetóro betepópóló, amatei atima wisiraté faai dapóló, tukóló mulélipakalepó. Atéreteita hãle mei, ama ne nomarape kuamó à topo naale betepópóló erapó. <sup>30</sup> Mo taketitei ama kisipané à beterepaae wópólópó yóló sóro betereale so whịtóró à beterepaae ape yalepó. Atéyale so whịpaae me alakélé muni, mo donoi so whịpóló beterealepó. Atéropó sóro betereale so whị tuapaae ti ama kae ere ðe wisinaale eróló mo ti suró betepapó.

<sup>31</sup> Atérapa, ama ai eró betere doasi alamó, mió ðané noa fo yaaloé? Ti Kótó àta, ðapaae me ala eraqsóro tao sere sekè betepapa, né ðatamo bóe dóló só deraaloé? <sup>32</sup> Kótóné ama naalema mepaae whịné ðaqsóro sesé dere ala

ini, dꞑ fea tao saairaalu, ꞑpaae eraaire ala erópóló, atimané naase tuꞑmó mulalepó. Dꞑ tao suraalu ama naalema melale kaae, dꞑané mepaae yꞑyꞑtere alakélé ama hamokoróló tao sóró hꞑle melaalomeipóló kisipa mute? Meipó. Ama mo melaalopó. <sup>33</sup> Kótóné ama so whꞑpóló sókó sóró kae beteró beteretei, né atimatamo fo tokóló só derané? Ti Kótónétóró mo donoi so whꞑpó du beterapó. <sup>34</sup> Ti atimata, me alakélé muni, mo donoi so whꞑpóló Kótónétei sóró beteró betera, né só deraaloé? Yesu Keriso ꞑ mo ti sukꞑletei, Kótóné momó kepaaróló fea ala tꞑteróló betere tiki, ama turu naase dꞑmó beteralepó. Aimó bituraalu, dꞑ só deratere ala yaꞑsóró, tao saaire fo Alima Kótópaae du beterapó. <sup>35</sup> Yesu Kerisoné dꞑpaae yaala sókó furaalu, eratere wisi ala mo eraꞑsóró, né sesénére? Me sekꞑi alané ó hosaa tuꞑmó mole sekꞑi alané ó Yesuné doimó betepa sere susupui alané ó ꞑla sóku alutere alimó wote dere alané ó kuti meiyóló tiki hꞑle betere alané ó mepaae dꞑ dóló sukunatere kae kae ꞑla ꞑlané ó whꞑ mo ti dóló sukunatere alanékélé sesénénipó. Mo meipó. <sup>36</sup> I fo kaae aꞑemókélé erapó.

“Tale-ó, dꞑ naao ala erótu beteremó, dꞑpaae diꞑ daalopó dere fo betere dokꞑ fea hꞑle yó tarapó.

Ti dꞑta, *sipsip* hupurape daai halikané kaae duló beterapóló,” erapó.

<sup>37</sup> Ai dosꞑayale alarapéné dꞑ mo ti doratere ala enénipó. Mo bóe dóló be torokꞑ falatu dere kaae, ai alarape dꞑané tꞑteróló teraae faaire alata, dꞑpaae yaala sókó furaalu wisi ala erale whꞑ

Yesu Kerisoné yale ala tuamó bitu, ti mo sumó enérápó. <sup>38-39</sup> Yalo i dere fota, mo dapóló tué tiki tiraaire fopa wosae. Sukutere alané ó betere alanékélé, *ensel-rapené* ó dowi keperapenékélé, mió i betere alimó du betere alané ó take waaire alimó yaaire alanékélé, kae kae fotokọ bole keperapené ó sọ taoró betere ọlarapenékélé, mo apaae derepale dolomó betó mole ọlaró Kótóné aleóló muló betere ọla ọla featamoné, Kótóné ama yaala sókó fale ala, da teteróló kae tare whi Yesu Keriso tuapaae tepeyóló, amamo dapaae yaala sókó furaalu, wisi ala mo eraqsóró, ai dosayayale alarapené seséyaaire mo sunipó.

## 9

### *Kótóné ama mole kisipatóró sya fóló dere ala*

<sup>1-2</sup> Yalo i dere fota kapala mei, ẹ Yesu Keriso tuamó bitu, mo dapó. Ẹ dekené sukuturaalu, yalo hosaa tuamó delei ala hẹle yó taretei, Deji Kepe Wisiné kolóló mo dapó du beterapó. <sup>3</sup> Yalo no nerape Israel fake so whi atima ẹ betere kaae wisiyóló beterópóló tao suraalu, ẹ Yesu Keriso-tamo betamó betere ala tekeyóló kae beteratepa ti wisirapóló kisipa mutapó. <sup>4</sup> Ti ai Israel fake so whi Kótóné dape sóró ama naale senaale beteróo, ama kae ere ala wisinaale atimané kolópóló yó melóo, Kótóné ama so whipóló atimatamo mo dirii fo dokóló mulaté wóo, ama tukóló muló betere fokélé atimapaae melóo, momatere bemó Talené doimó mepaae alarape erótu betae yóo, ama wisi ala atimapaae mo eraalopóló, yóló mulaté wóo erapó. <sup>5</sup> Ti atimata, Israel fake kaarale

wh̄irapené deté wale so wh̄ipó. Ai fake sonéta, so wh̄i t̄eteróló kaae tawaaire wh̄i Yesu Keriso mo wh̄i tiki daai dealepó. Ti Yesu ʒta, fea ala fea t̄eteróló kaae tare Kótó betepa, ama mole doi wisinaale mo ti muó tanópóló, sóró horótu betae. Mo kée! Tényópóló yae.

<sup>6</sup> Kótóné atimapaee i ala eraalopó ere fo haşókó felepóló kisipa mute? Mo meipó. Ti noatepae, kale wh̄i Israel-né deyale naalerape fea betó moletei, atima Israel faketóro bitinipó. <sup>7</sup> Abraham-né deale naale senaale betó moletei, fea ama doi mole naale senaale tóro bitini, mepaae ti ama doi munire naale senaale betepapó. Aşemó i fo mulapó. Kótóné Abraham-paae duraalu,

“Aisak-né deyaaire naale senaale maaté ti mo naao naale senaale ai ape,” erapó.

<sup>8</sup> Ai ere fo bete i ape. Abraham-né ama naale tamo dealetei, mo wh̄iné naale senaale detere ala sya fóló deale naaleta, ti ama naale meipó. Kótóné Abraham-paae eraalopó yale fo dokonóturaalu deale naaleta, ti Kótóné ama doi mole naale senaalepó erapó. <sup>9</sup> Ti Kótóné ama mo eraalopó yóló mulale fo i ape.

“E momó fesaae wouraaluta, mió ʒalo i tukóló mulatere be demótóro Sera ʒ naale mo sóró betepa kelaalopó,” fo ipakalepó.

<sup>10</sup> Ai maaté mei, Rebekanékélé dané noutere Aisak-tamo bet̄a be demó naale tamo deipakalepó. <sup>11-12</sup> Ai kale naale tamo bet̄a be demó deyaaipatei, atimaamoné me wisi ala ó dowi ala initei, Kótóné ama mole kisipa sya

furaalu, sókó su yóló kae beteraaire ala mo ti muó tanópóló, kale sopaae i fo ipakalepó.

“Naaó topo naaleta, deke naalené kutó diratere whi betaalo ai ape,”

Ti Kótóné ama so whipóló sóró beteratere alata, whiné dere ala kolóló dumitei, Talené ama kisipa mole alatóró sya fóló dua dapó. <sup>13</sup> Ai fo kaaetóró ašemókélé erapó.

“Yalo hosaa mo turó Jekop-paae muluraalu, Iso yalo hēkeseni hōralepó.”

<sup>14</sup> Atérapa, mió dané noa fo yaaloé? Kótó aṭa, whiné du betere ala donoyóló tale dumi, hōko taletere Kótópóló kisipa mute? Mo meipó. <sup>15</sup> Ti Kótóné Moses-paae i fo erapó.

“Yalo tao saai kisipa mole whitóró kōleturaalu tao saalopó. Ti kōletere alata, yalo kisipa mole whipaaetóró dua dapó,”

<sup>16</sup> Ti Kótóné tao sóró erótu betere alata, whiné mole kisipa ó keteke buóló ditere kutó kilituraalu dumitei, Kótó a tuámó ere kōletere alané tao sóró erótua dapó. <sup>17</sup> Kale aseyóló mole Kótóné fo tuámó topo whi Feropaae i fo erapó.

“Naaó du betere ala tuámó yalo bole fotokō hākearatepa, i hae kwiamó betó mole so whi feané kolóló, yalo doi sóró horópóló, Isip hae naao tēteróló kaae tawae yóló ya topo whi sóró beteró beterapó,” erapó.

<sup>18</sup> Ti Kótóné ama kōleaané kōleturaalu tao sere whi tao sóo, mepaae so whi hosaa tāróló dowāae folé ala eraai depa, ti mo dowāae falóo, du beterapó.

19 Diakó betą whiné ɛpaae etei kaae fo enérápó. “Ai fotamo mo epa, Kótóné ɗané yale dowi alamó ɗą só deratere ala, noatepa ɗu betere? Ti atétepa ama kisipa mole ala yaqsóró, mené sesé yaairetei mo sɔnipó,” 20 Ti yą noa kaae whi bitu, Kótópaae bi kɔatere fo dute? Kale doka haenétei wuti aletu betere whipaae “Naa noatepa ɛ etéró hoko aleyaleé?” fo enére? 21 Kale wuti aletere whiné ama betą hae bula kɔayóló mo ɔla deyaaire wuti aleyóo, mepaae hałe hoko ɔla deyaairetei aleyóo dua dapó. Ti ama ɔla ereteiné ama kisipané alenére ɔlatóró sɔmó alenérápó.

22 Atétere kaae, Kótó ą fopaae buturaalu ama doraai taketi bukóló kae beteraleso whi kwia melaai kisipa mualepó. ą atéró fopaae butu, kwia matere alaró fotokɔtamo so whi feané kolópoló hapale haķearóló ini, dua kaae taté fu betere alamó ɗané noa fo yaaloé? 23 Aita hałe mei, Kótóné ama kae ere ɗę wisinaale tuámó faane wisi wisi ala ama kɔletu tao saaire so whiné tuę yópoló ere alamó ɗané noa fo yaaloé? Ai so whita, Kótóné ama kae ere ɗę tuámó beterópoló, taketi tukóló muló beterałó. 24 Atére so whita me kae mei, ɗatórótipó. Ti ɗą Juda fake maaté ą beterepaae ape ini, Juda meire fake so whikélé ą beterepaae ape erapó. 25 Yało i dere fo kaae, Hosea *buk*-mókélé Kótóné ama i fo erapó.

“Mepaae yało so whi mei, kae fake so whipaae yało so whipó yóo, take hosaa muni yale sopaaetei yało hosaa mole sopó yóo, yaalo ai ape.”

26 Atére kaae,

“Atima yaŕlo so wh̄i meipó yale tikimótei diã mo ti betere Kótóné naale senaalepó yaalo ai ape.”

27 Aisaiané Israel so wh̄imó kisipa mutu, fo fakeyóló i fo erapó.

“Israel fake so wh̄i mo haŕe ɔla kaae betó mupatei, betã betã so wh̄i ti aluyaɔsóró tao saalo ai ape.

28 Ti noatepae, Talené i haemó betó mole so wh̄iné yale dowi alamó kwia melaairetei haşókó feni, hapale tétitóró mo turó melaalo ai ape.”

29 Ti i bope yale ala Israel so wh̄ipaae er- aai teópatei, mo take Aisaianékélé aseyóló muló beterapó.

“Hepeñ bemó betó mole bóe dele *ensel*-rape teşteróló kaae tare Talené ðã tao sóró, ama naale senaale beteroluşmeisóró, ti ðã Sodom beró Komora betamo doróló wópu mulótu yale kaae uapó,” erapó.

*Israel fake so wh̄i Talepaae kisipa tirénire ala*

30 Atérapa, mió ðané noa fo yaaloé? Juda meire fake so wh̄i atimapaae Kótóné mo donoi so wh̄ipó yópóló, me wisi alakélé initei, Kótópaae betã kisipa tiki tiratere ala kilituraalu, mo donoi so wh̄ipó erapó. 31 Téyaleteti, Israel fake so wh̄iné kale tukóló muló betere foné erae dere ala eratepa kilitu, mo donoi so wh̄ipó yópóló, ketekę buóló du betaleteti, donoi so wh̄ipó yaaire ðãlemó sókó fenipó. 32 Ti noatepae, atima tuę tiki tiratere ala ini, kale tukóló muló betere fo sya fupa saalopóló kisipa mutu wóputu betaleteiné

sini ipakalepó. Ti atimatei kale kotóo sóró dée nalatere kane fakemó kotóo sóró dée nukua yalepó. <sup>33</sup> Ti atima ai ere alata, i ašemó mole fo kaaetóro erapó.

“Kotóo sóró dée nalatere kane fake Saion haemó yalotei i mulatapa kelae. Ai kane fakemó so wh̄i kotóo sóró dée nukua yaalopó.

Mepaae so wh̄i dené ai seképaee kisipa tiki tiratepa, ti atétere so wh̄i hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.

## 10

<sup>1</sup> No nerape-ó, Israel fake so wh̄i aluyaqsóro yalo hosaamó suraalu, Kótóné tao sópóló mo-marótu beterapó. <sup>2</sup> Ti noatepae, atima Kótóné ala eraai ketekę boletei yalo kelené diriyóló kolóló mo kisiparapó. Tépaatei, ai bole ketekęta, ama fo bete wosóló diriyóló tuę iru meitei hale du beterapó. <sup>3</sup> Ti noatepae, Kótóné hale matere donoi ala atima tuęniru, atima dere wisi alamó Kótóné mo donoi so wh̄ipó yópóló kisipa mutu, wóputu betalepó. Téturaalu, Kótóné donoi so wh̄ipóló beterótu betere aqmó sukóló bitini, dowaae fu betalepó. <sup>4</sup> Ti kale tukóló muló betere foné eraai yale ala fea mo dokonóló, Yesu Kerisoné amatóro eróló kemeralapó. Atére alata, mepaae so wh̄i de aapaee kisipa tiki tiratepa, Kótóné me alakélé muni, mo donoi so wh̄ipó yópóló erapó.

<sup>5</sup> Kótóné mo donoi ala dere so wh̄ipó yópóló, kale tukóló muló betere fo erótu beteremó Mosesné i fo erapó.

“Me wh̄inétamo kale tukóló muló betere fo sya fu betepa, ti ai foné erae dere ala fea



hotowaró sya fóló erótu beterópóló yae,” erapó.

<sup>6</sup> Tépatēi, tué tiki tiratere so whīpaae me alakélé muni, mo donoi so whīpó dere fo i ape. “Diaaḡ hosaa tuḡmó etei kaae kisipa muaḡsé. ‘Demaaté hepen-paae faaloé?’” dere fota, Yesu Keriso i haemó beterópóló dapesó dorowonére? <sup>7</sup> Me fo i ape. “Demaaté mo apaae derepaaloé?” dere fota, Yesu Keriso sukóló moletei i haemó beterópóló, mé whī hae dolopaae doropóló dapesó honére? <sup>8</sup> Até enénipa, Kótóné noa fo aseyóló muló betere? “Kale mo fo yaḡ betere tikimó ai mole ape. Ai fota, naao kḡlómókélé buóo, naao hosaa tuḡmókélé muóo, ai ere ape.” Ti ai fota, me kae mei, ḡné diḡpaae Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiróló betae yóló yó mótu betere fotórótípó. <sup>9</sup> Ti ai bete mole fo i ape. Mepaae whīpaae naao kḡlónétei, “Yesu ḡta, ḡ ḡḡteróló kaae tare Talepó,” yóo, ḡ mo ti sukḡletei Kótóné momó kepaaró beterapóló kisipa tiki tiróo depa, ti so whī aluyaḡsóró ama tao saalopó. <sup>10</sup> Ti noatepae, naao hosaa tuḡmó ḡpaae kisipa tiki tiróo, me alakélé muni, mo donoi whīpó yóo, naao kḡlónékélé ḡ etei kaae Tale beterapó dere fo wosetu, ama yaḡ aluyaḡsóró tao sóo yaalo ai ape. <sup>11</sup> Ai dere fo kaaetóro aseyómókélé erapó.

“Mepaae whī de ḡpaae tué tiki tiró betepa, atére whī haleróló só deraalomeipó.”

<sup>12</sup> Ti noatepae, Juda fake so whīkélé, Juda meire fake so whīkélé, ḡḡteróló kaae tare Tale mo betḡtóró bitu, me fake tao suraalu me fakemo sisópaae erótumipó. Mepaae so whīné ḡpaae

Tale-ó, ę tao sae depa, ti wisi ala fãane Talené hamokoróló tao sóró wisi eraalo ai ape. <sup>13</sup> Ti noatapae,

“Mepaae so wh̄i dené ąta, etei kaae Tale beterapóló kisipa mutu, ‘Tale-ó, ę tao sae,’ depa, ti atétere so wh̄i mo fea aluyaqsóró ama tao saalopó.”

<sup>14</sup> Mepaae so wh̄i atima kisipa tiró bitinire Talepaae Tale-ó, ę tao sae fo netéro yaaloé? Me wh̄iné ąta, etei kaae Tale beterapóló yó matere fo wosenitepa, ąpaae nétéro kisipa tiki tiraaloé? Ai fo wisi yó matere wh̄i meitepa, ti atima nétéro wosaaloé? <sup>15</sup> Kale fo wisi yó melale fópóló mené dotonéni depa, ti atimanémo ai fo netéro yó melaaloé? Ai fo kaaetóro asemó erapó.

“Kale fo wisi yó maté kotere wh̄irape dore tikikélé h̄oni, koteretei kilitu mo kokóné suku-tapó.”

<sup>16</sup> Tépatéi, mepaae Israel fake so wh̄iné kale fo wisi wosóta dua yaletéi, ai fo aqmó sukóló bitinipó. Ti Aisaiané i fo aseýóló muló beterapó.

“Tale-ó, ąané yó male fo némaaté wosóló tuę tiki tiraleé?” erapó.

<sup>17</sup> Atépatéi, kale fo wisi yó matepa wosetere alané ti tuę tiki tiratere ala kaaratapó. Ai fo wisita, Yesu Kerisoné me wh̄ipaae yó melae dere fotóro yó matepa so wh̄i feané wosenérapó. <sup>18</sup> Tépatéi, ęło diąpaae wosetere fo i ape. Ai yó male fo atimané wosenié? Mei, mo wosipakalepó. I ere fo kisipa muae.

“Ai kale fo hae kwiamó betó mole so wh̄i feané wosópóló deté kwęalepó.

Ai fo wosóló, atimanémo i hae kwia feamó betere so wh̄ipaae yó maté kweóló mo s̄uralepó,” erapó.

19 Kale yale kaae dīapaae momó wosetere fo i ape. Israel fake so wh̄iné kale fo wisi wosóló kisipa inié? Folosóró Moses-né ašemó Kótóné i fo erapó. “Mo doi munire so wh̄ipaaetei ȳalo wisi ala eratepa kilituraalu, d̄apaae eróluq̄ alatei atimapaee eratapóló diaaq̄ dei tué muaalo ai ape.

Dīa fopaae buópóló, ȳalo fo tuénire so wh̄ipaae wisi ala eraalopó,” erapó.

20 Aisaia q̄ halaainé daalu i fo erapó.

“Ē kelaai kekenitere so wh̄inétei ē kolóló tué yalepó.

Ē kisipa yaaitapóló yó ālae fo ini yale so wh̄ipaaetei ē etei kaae Kótó beterapóló yó malepó,”

21 Tépatei, Kótóné Israel fake so wh̄imó kisipa mutu, ama i fo erapó.

“Betere dokq̄ fea atima ȳalo dere fo wosóló aqmó bitini, dow̄aae fu betere so wh̄i ȳalo dape saairaalu, naase bukó tapatei, atimané ȳalo dere fo woseni, mo ti dow̄aae fu beterapó,” erapó.

## 11

*Kótóné mepaae toróti Isarael fake so wh̄i kq̄leyalepó*

<sup>1</sup> Atérapa, ȳalo dīapaae wosetere fo i ape. Kótóné ama so wh̄i h̄oróló mo ti taaraleé? Mo meipó. Ti ekélé Israel fake i betere ape.

Ēta, Abraham-né deale naalené deté wale wh̄i Benjamin fakené deale wh̄ipó. <sup>2</sup> Atima teó deyaaipatei, mo taketi Kótóné ama kisipa yale so wh̄i h̄oróló mo ti taarénipó. Ti Elaijané yale ala ašémó moletei kisipa muae. Kótóné Israel fake só deróló kwia melópóló kisipa mutu, Elaijané i fo erapó.

<sup>3</sup> “Tale-ó, naao fo eratere k̄oló wh̄irape atimané d̄oo, yaṗaae moma yaai aleóló muló betere kane fakekélé fisikóló taae falóo yalepó.

Téturaalu, ę bet̄a ḥ̄sókó fóló betepa, mió atimané ękélé dóló aluraai du beterapó,”

<sup>4</sup> Ai fo depa, Kótóné Elaijapaae noa fo ipakaleé?

“Kapala kótó Baal-paae bukutiri teṗró tale-ó yóló, moma in̄itere 7,000 wh̄ikélé atimané daṡsóró ęṗaaetóro moma yópóló, yaḷo atima tao sóro kae beteralépó,” erapó.

<sup>5</sup> Take ai ala ere kaae, mió i alimókélé Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, hamokoróló ḥ̄ale tao sere alané mepaae toróti so wh̄i amatei sókó sóro kae betero beterapó. <sup>6</sup> Ti ama so wh̄i atéro kae beteralale alata, Kótóné ama hamokoróló ḥ̄ale tao sere alané erapó. Ti aita, wh̄iné dere wisi ala kolóló inipó. Motamo wisi ala deremó uṡsóró, ti Kótóné ama hamokoróló tao sere ala ḥ̄ale ḡla aḡ uṡpó.

<sup>7</sup> Atérapa, mió noa ala ere? Israel fake so wh̄iné saai dapóló ketekę buóló kekitu betale ḡla sinipó. Téyaletēi, Kótóné ama so wh̄ipóló sókó suyóló kae beteralale so wh̄iné maaté salepó. Mepaae so wh̄iné hosaa ti Talené amatei ṡaralepó. <sup>8</sup> Atére ala ašémó erapó.

“Atimané kisipa tikikélé, Kótóné mo ti keyóróló okokoróo, kelenékélé me ɔla kelaqsóro di-likiróo, wosélinékélé dere fo wosaqsóro mo ti kinóo yaletéi, mió i alimókélé ai alatóro hɔle erapó,”

<sup>9</sup> Depit-nékélé i fo asɛrapó.

“Atimané ɔla nokole alata, atima daaitere he alée fóo, kotóo sóro dée nalatere kane fake alée fóo duraalu, atimatei só deróló kwia melópóló yae.

<sup>10</sup> Atima kelenékélé me ɔla kelaqsóro kele mo ti dilikiróló, atimané sekɛ beleyóló furaalu, sisó mo ti kɔae wale nisi deretei hɔle yó tanópóló yae,” erapó.

### *Hɔle botokore ni, dɔlo nitamo olekeyale fo*

<sup>11</sup> Térapa, ɔalo diɔpaae i dere fo wosae. Atima atéro dée naletéi mo ti muó tawaleé? Mo meipó. Téni, atima dowi ala maaté du betepa, Kótóné tao sere ala Juda meire fake so whɔpaae erótu beterapó. Israel fake so whɔné ai ala kilituraalu, atimapaee eróluɔ alatei kae fake so whɔpaae eralepóló, atima kisipa sópóló Kótónéte i eralepó. <sup>12</sup> Juda fake so whɔ atima Talené fo wosetere hɔyóló dowi ala du betaletéiné, Kótóné ama wisi wisi ala i haemó betó mole so whɔpaae erótu beterapó. Ai erótu betere ala Juda fake so whɔpaae melaai yaletéi, Juda meire fake so whɔpaae malepó. Ai Juda fake so whɔ mo turó Talepaae momó fesaae waletéimó, i haemó betó mole so whɔpaae waaire wisi wisi alata, take folosóro erale wisi ala bosenóló, mo dekéro fɔayóló saalo ai ape.

<sup>13</sup> Diã Juda meire fake so whĩpaae i dere fo wosae. Ẽta, diã tuãmó Talené fo erópóló *aposel* whĩ sóró beteró betereiteiné, ama ala yało diãpaae eróló fakerótu beterapó. <sup>14</sup> Aita hałe mei, yało fake so whĩné diã tuãmó du betere wisi ala kaae, ðakélé enée dere so whĩ mepaae Talené tao sópóló kisipa mutu, ketekẽtamo erótu beterapó. <sup>15</sup> Ti noatepae, Talené Juda fake so whĩ kapala hóróló sisópaae eraleteiné, i haemó betó mole so whĩ Kótótamo bóe fiyóló betãmó beterapó. Ai ala mo epa, ti atima dape sere be ðemó sukóló mole so whĩ kepaarótu dere kaae eraalomeipóló de? <sup>16</sup> Ti folosóró bulatere *flawa* o kãae sóró kwia Talepaae matepa, ai matere kwia Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, mepaae hałe mulaleteikélé fea amapóló kae muló beterapó. Atétu dere kaae, ni bete Talepaae matepa, Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, ni tetejkélé kae ai muló betere ape.

<sup>17</sup> Ti diãta, mo ðało *Olip* ni teĩ mei, hałe botokore *Olip* ni teĩ tukó sóró mo ðało *Olip* ni tetejrapetamo daalópóló, mepaae tetejrape tukó faróló, tałemó olekeyalepó. Ti ai olekeyale ni teĩ horatere feťa, kale bete daale *Olip* tikimó kaaróló mótua dapó. <sup>18</sup> Atérapa, diã olekeyale tetejrapené mepaae hałe ere tetejrape tẽteróló bopé fakeyaõse. Diãtamo bopé faketepe, ti yało i dere fo wosóló kisipa muae. Bete ðiriyóló daalópóló diã tetejrapené fotokõró bitini, tetejrape daalópóló, betené fotokõró beterapó. <sup>19</sup> Ti me whĩné etei fo enérapó. “Ẽ etéro olekeyóló daalópóló, mo tetejrape tukó faralepó,” <sup>20</sup> Aita

mo deretei, atima tué tiki tiréni yaletéiné Kótóné tukó faróló, diaaḡ kisipa tiki tiró betere alané diḡ olekeyóló daalapó. Atérapa, me whi teteróló bopé faketera ala ini, winé sukutu Kótó aḡmó betae. <sup>21</sup> Ti noatepae, Kótóné ama ḡalo ni tetejrape kḡle duraalu bokó sóró taaréni, mo tukó faralepó. Atéyale kaae, diḡkélé tukó faraalomeipóló de?

<sup>22</sup> Ti Kótó ḡta, kḡleturaalu taosóro wisi ala eróo, dowi ala deremó deteraayóló kwia matere alakélé yóo dapóló kisipa muae. Yesupaae kisipa tiki tiréni, haepaae derepele so whipaae Kótóné dowi kwia melóo, diḡ ḡpaae kisipa tiró betepa ama kḡlené sukutu tao sóo yaalopó. Atérapa, diḡ ama tao sere ala taaróló feni, ai wisi ala tuḡmó ḡḡle betó tawae. Aténitepa, ti Kótóné diḡkélé tukóló taae faraalopó. <sup>23</sup> Ti ai kale tukó farale tetejrape atima tué tiki tiréni, dowḡae fu betere ala taaróló, momó kisipa feteyóló ḡpaae tué tiki tiratepa, ti kale tukó farale ḡḡlemó Kótóné momó ḡumó olekenérápó. <sup>24</sup> Ti noatepae diḡta, ḡḡle botokore *Olip* ni tetej tukó sóró, ḡḡlo *Olip* ni ḡḡlemó olekeyaaitere ala mo hapólupatei olekerápó. Kale mo ḡḡlo *Olip* ni ḡḡi tukó farale ḡḡlemó momó olekeyaairetei hapólu ini, ama mo ḡumó olekenérápó.

### *Kótóné Isarael so whi tao saalopóló yale fo*

<sup>25</sup> Norape-ó, diḡ bopé faketuraalu mepaae so whi só deraḡsóro, kinóló mole ala diaaḡ kisipa yaasepóló, ḡḡkearóló i dapa wosae. Talené mepaae Isarael fake so whi atima hosaa mo ti ḡḡró betere ala ḡḡle epa, ti mepaae Juda meire fake so whi Talené ama ḡḡle muló beteretei fea

sımótóró ą beterepaae wapa, atima hosaa ąaretei Talené momó feteraalopó. <sup>26</sup> Atéturaalu, Israel fake mepaae turó aluyaqsóró tao saalo ai ape. Ai fo kaae asemó erapó.

“Tao saaire whı Saion be taaróló wouraalu, Jekop fake so whıné Kótó sisópaae erale ala keraalopó.

<sup>27</sup> Atima aluyaqsóró yąlo tao saalopóló muló betere dirii fo i ape.

Atimané dowi ala yąlo tokóló aluraalopó,” erapó.

<sup>28</sup> Juda fake so whı atima kale fo wisi hóróló sisópaae eratereteiné diątamo bóe du beteraapó. Atima Juda fake so whıné kale wosetere fo wisitamo atéró bóe du betepatei, Kótóné ama so whıpóló sorokó su yóló kae beteró betereiteiné ama hosaa mole naale senaalopóló, yaala sókó fu beteraapó. Ti aita, take noumatererapepaae i ala mo eraalopó yóló mulale fo sya furaalu du beteraapó. <sup>29</sup> Ti noatepae, Kótóné ama so whıpaae hąle matere ala ama tuę feteyóló momó tokó sóo, ama kutó diraii ape depa wale so whıpaae, dią fae yóló hąkonatere alakélé yóo dumipó. <sup>30</sup> Juda meire fake so whı dią take betale alimó Kótóné fo aqmó sukóló bitini, ama fo tikitu betalepó. Tétu betaletei, mió Juda fake so whı Kótóné fo aqmó sukóló bitini, dowąae fóló du betale alané Kótóné dią kqlené sukutu tao saaire tų mulalepó. <sup>31</sup> Atére kaae, mió Kótóné dią kqlené sukutu tao sale alané take atimakélé kqletu tao sıpóló, mió Kótóné fo tukóló dowąae fu beteraapó. <sup>32</sup> Atéró dowąae fu betepa, Kótóné kqlené sukutu atima mo fea tao



saairaalu, fo tukóló dowi ala du betere tuámó beteraþó kisipa muóþó, so wh̄i fea ai ala tuámó sóró beteralepó.

*Kótóné doi sóró horatere ala*

- 33 Kótóné dotoróę fóló mole tuę tiki betero fea ala bete tuęre alatamo ama kaepó.  
Téruraalu ęla ęla fea tale dere alaró ama du betere alatamo né taleyóló kisipa yaaié?
- 34 “Talené ama mole kisipa turó né kisipa ere?  
Kótóné ama du betere ala wisiyóló yóþó né yó maleé?”
- 35 Mé wh̄iné Kótóné ępaae momó tokó melóþó, me ęlakó melaleé?” erapó.
- 36 Ti noatepae, Talené so wh̄ikélé, yó mole ęla ęlakélé mo fea amatóro kaaró beteraþó. Ai ęla ęla fea ama fotokóné teteróló kaae tapa yó mulapó. Betere ęlanékélé, ere ęlanékélé ama kisipa mole alatóro eróþó erapó. Atérapa, ai sekéné ama doasi doi h̄le muó tanóþó yae. Mo kée! téyóþó yae.

## 12

*Dąné betere bete turó Kótópaae h̄le matere ala*

1 Térapa norape-ó, Kótóné dą kólené sukutu tao sóró erótu betere wisi ala kilitu, hupu ó na simó sukylaa daaróló Talepaae mótu dere kaae, dią mo bitutei, diaaę hó, naase, tuę tikikélé, hosaakélé fea Talepaae h̄le melaaseþó i dere ape. Atéteþata, Talené ala erótu mo kae so wh̄i betereþa, ama kolóló h̄keseyóló seneraþó. Ti aita, Talené diąpaae h̄le eró betere alamó kisipa mutu, ama doimó mo donotóro dirótu

betere kutó ai ape. <sup>2</sup> Tétu, i haemó betó mole so whiné du betere ala diñé tokóló ini, take muale dowi kisipa taaróló, mió wisi kisipa muóló betae. Atétepa, ti Talené kisi whi aleróló beteraalo ai ape. Atéro bitu, kae kae ala fea diñétei taleyóló ita, Talené ama yaai kisipa mole alapóló kxae kolóló, tué yaalopó. Kótóné kisipa mole alata, mo ala wisinaale, dā mo whiné eratepa, ti ā mo hēseke yaalo ai ape. Ama kisipa mole ala mepaae yaḡani, mo sumótóro mulapó.

<sup>3</sup> Ti noatepae, Talené hamokoróló epaae melale kutó diróturaalu, diā feapaae i dere ma fo wosae. Kótóné apaae kisipa tiki tiratere ala yópóló, diā feamó betā betā yóló aliró beteraapó. Atéra, dere ala fea yałotóro sumó eneraapóló, me whi só deróló bopé fakeni, Talené ya tuapaae suratepa i kutó sumó dineraapóló kisipa muae. <sup>4</sup> Dā so whi fea mo betā tikitóro daalapó. Ai betā tikimó hó naase, kae kae tiki fea daaletei, ai tikirape feané betā kaae alatóro dumi, kae kae ala dua dapó. <sup>5</sup> Atéru ere kaae, dā fea Yesu Keriso tuamó mo betā tikitóro daayóló beteraapó. Dā Keriso so whi fea olekeyóló betā tikitóro daaleteiné no netóro beteraapó. <sup>6</sup> Dā feané Kótóné ala erópóló, amatei hāle hamokoróló kae kae kutórape dokoralepó. Mepaae whi Kótóné kóló whi bitu, Talené fo i ape yóló yó matepa, ama tué tiki tiró betere bete mole fo donotóro sya fóló erótu beteraapóló yae. <sup>7</sup> Talené kutó diratere so whirape bipi yaosóro, tao sere kutó meló betepa, ti ai kutótóro dirótu betae. Mepaae so whipaae Kótóné fo yó matere ala meló betepa, ti so whipaae yó matere alatóro

du betae. <sup>8</sup> Mepaae so wh̄ipaaetamo Talené ala erótu beteretei taaréni, yó tanópoló ketekę bulatere ala meló betepa, ti ketekę bulatere fotóro du betae. Mepaae so wh̄ipaae so wh̄i tao sóro h̄ale matere ala yópoló meló betepa, ti nalo kwia saai dapóló kisipa muóló meni, h̄ale sae yóló meló betę yae. Mepaae so wh̄ipaae so wh̄i t̄eteróló kaae taru ąlisóro fole ala meló betepa, ti kisipa ai alapaaetóro mulóló, mo hotowaró kaae tawae. Mepaae so wh̄ipaaetamo so wh̄i k̄olené sukutu tao sere ala meló betepa, ti kutiri teraae fóló, h̄aitamo tao sere ala du beterópoló yae.

*Ne nepaae yaala sókó furaalu mo alatóro erótu betae*

<sup>9</sup> No nepaae h̄ale tó tikiné maaté yaala sókó feni, hosaa tuąmó mo alatóro muluraalu, yaala sókó fu betae. Atétu, dowi ala mo ti sisópaae eróló, wisi ala betę botokó sóro tawae. <sup>10</sup> Diaaę no nepaae yaala sókó fóló, u tao su i tao su dere ala h̄ale yó tawae. Naao no hamomané wisi ala du betepa, naao doi haepaae deróló ama doi sóro horóló, ą dukirótu betae. <sup>11</sup> Talené ala erateretei, dekaýóló h̄oni, Dęi Kepe Wisiné diaaę kepe bete tuąmó ketekę bulatepa, diaaę ama ala erótu beteretei si kaae h̄ale dó tanópoló yae. <sup>12</sup> Take nalo Talené d̄apaae wisi ala mo eraalopóló kisipa mutu, sekei ala wapakélé me ęla meipóló h̄ale belée taru, h̄ainé sukóló momatere ala betę suka fea yó tawae. <sup>13</sup> Kótóné ama kae beteró betere so wh̄i mepaae ęla ęla yaęętepa, naao moletei bukóló h̄ale melae. Mepaae uké wale so

whi naao bepaae wisi kisipatamo dape sóró ɔla melóló firae.

<sup>14</sup> Mepaae so whiné diɔpaae kae kae sekɛi ala eratepa, Talepaae atima dorae fo ini, tao sae yóló wisiraterere fotei yae. <sup>15</sup> Hajiné sukutu, mo kée du betere so whitamó diɔkélé hajtere ala yóo, dekené sukutu moló du betere so whitamó diɔkélé moló yóo, du betae. <sup>16</sup> Diaaɔ no netaamo betɔ kiswa muóló dua betóo, bopé fake dere ala ini, doi muni sókó deyóló betó mole so whitamó fulumuyóló betamó betóo dere ala hó yaɔse. Naaotei ya fea ala fea tuɛre whipóló, naao kisipanétei mepaae so whi só deraterere ala mo yaɔse.

<sup>17</sup> Mepaae whiné diɔpaae me dowi ala eratepa, ɔpaae momó tokó matere ala ini, so whi feané keletómó mo wisi ala maaté erótu betae. <sup>18</sup> So whi featamo mo betɔ kisipatóró muóló, naao hosaa muni deyóló betere ala enépa, ti naao dere ala mo dua bituraalu du betae. <sup>19</sup> Norape-ó, menétamo diɔpaae sekɛi ala eratepa, kwia tokó matere ala ini, Kótó ɔ fopaae buturaalu, ai kwia ama melópoló taalae. Ti noatepae, Talené ašemó i fo erapó.

“Mepaae whinétamo dowi ala eratepa, ti kwia tokó matere kutóta yałopó,” erapó.

<sup>20</sup> Atérapa, kwia tokó meni,

“Naao bóe whitamó wotetepa, ti ɔla melóo, wɛi nokolepa, ti wɛi melóo yae.

Ti naao ɔpaae ai eraterere wisi alané ama hosaamó saalopó.

Atéro eraterere ala ti ama topomó si kelerape hupó kaae horóló muaalopó,” erapó.

21 Dowi alané ya só deraqsóró hotowaró kaae taru, wisi alanétei dowi ala t̄eteróló alurópóló yae.

## 13

### *T̄eteróló kaae tare wh̄irape aqmó betae*

<sup>1</sup> So wh̄i fea t̄eteróló kaae tare *Gavman* wh̄irapené dere fo wosóló, dīa fea atima aqmó sukóló betó muae. Ti noatepae, ai wh̄irape fea atéró so wh̄i t̄eteróló kaae tanópóló, mo wh̄iné sóró beteréni, Kótónétei ai t̄eteróló kaae tare kutó melóo, ai wh̄irapekélé sóró beteróo erapó. <sup>2</sup> Atépatei, mepaae wh̄itamo ai t̄eteróló kaae tare wh̄irape aqmó bitini, bóe du betepa, ti ai wh̄irapetamo maaté dumitei, Kótóné eró betere alatamokélé bóe dilapó. Atéró bóe dele alamó atima só deróló dowi kwia melaalopó. <sup>3</sup> Ti noatepae, mepaae donoi ala du betere wh̄irapeta, kale t̄eteróló kaae tare wh̄irape kolóló wi dumitei, fo tukóló dowi ala du betere wh̄irape ti witua dapó. Kale t̄eteróló kaae tare wh̄irape kolóló dīa wini, halaaíné betaai kisipa mutepa, ti wisi ala du betae. Atépeta, ti atimané ya wh̄i wisipóló dukiraalo ai ape. <sup>4</sup> Ti atima, Kótóné kutó diratere wh̄i bitu, dīa wisiyóló beterópóló, wisi ala erótu betere wh̄irapepó. Tépatei, dīa dowi ala du betepa, ti mo wi yae. Ti noatepae, ama ai tawóló kutu betere sepake hāle tarapóló kisipa mute? Ti ̄ata, Kótóné kutó diratere wh̄i bitu, dowi ala dere so wh̄itamo fopaae buóló kwia matere ala yópóló, Kótónétei ̄a sóró beteró beterapó. <sup>5</sup> Térapa, dā so wh̄i fea kale t̄eteróló kaae tare

*Gavman* wh̄irape aq̄mó betae dereteita, i betené dapó. Naa mo dere alamó kwia melóo, naao iniyale alamókélé hosaa tuamó mole kisipanétei dīa só deróo yaq̄sóró, atima aq̄mó betenérápó.

<sup>6</sup> Me i alamókélé dīa wituraalu, *takis moni* mótua dapó. So wh̄i t̄eteróló kaae tare *Gavman* wh̄irapeta, Kótóné kutó diratere wh̄irape bitu, betere dok̄o fea so wh̄i t̄eteróló kaae tare alatóró deté fu beterápó. <sup>7</sup> Mepaae doasi doi mole wh̄irapepaae eraaire ala mupa, ti feané mo erae. Ai alarape i ape. Atimané dīapaae *takis moni* etérō ālae depa, ai s̄utórō melóo, mepaae tó mó beleróló ālae depakélé melóo, mepaae ala t̄eteróló kaae tare wh̄i betepa, ti ai wh̄i kolóló witu, ā aq̄mó betóo, mepaae t̄eteróló kaae tare wh̄i doasi doi mupa, ti ai wh̄i mo doasi doi muq̄póló hale horóo du betae.

*Ā waaire be d̄e felekerapa, ne nopaae yaala sókó fu betae*

<sup>8</sup> Mepaae wh̄iné nalo tok̄o melaai dapóló sale q̄la kwia mupa, ti ai kwia h̄ale muó tawaq̄sóró hapale tok̄o melae. Ti yaala sókó fole ala bet̄a kwia tok̄o melóló kemeraaire ala meipa, ne notamo yaala sókó fole ala h̄ale yó tawae. Ti noatepae, mepaae wh̄iné ama be wh̄i so wh̄ipaae yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mó ai dokonatere ape. <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere forape i ape.

“Nópu nokole ala yaq̄se, Wh̄i dóló sukunaq̄se, Qlémi naq̄se, Mené q̄la senée yóló au naq̄se,” erápó.

Mepaae tukóló muló betere forape fea husiró betere mo topo ala i ape.

“Naaotei yã yaala sókó fu dere kaae, so whĩ feapaae atéro yaala sókó fu betae.”

<sup>10</sup> Mepaae whĩné ama ne nopaae yaala sókó furaalu, wisi ala eratepa, ti atima doratere ala mo yaalomeipó. Atéro yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mo turó dokonatapó.

<sup>11</sup> Mió i bitu du betere ala bete diriyóló kisiparu, yaala sókó fole ala du betae. Ti noa betené dumi, dã Talepaae kisipa tirale be demó kaae sóró bitiré wóló, mió dã tao sóró dape saaire be dẽ mo felekemó sókó walapó. Térapa, noke firetei turukó horóló kele diriyóló betae. <sup>12</sup> Mió kale be dẽ sókó wouraalu, diliki mo felekemó kemeraai dapó. Térapa, diliki tuãmó bitu du betere ala tu dẽpaae mulóló, bóe daai wase dakorótu dere kaae, kale dẽ tuãmó mole ala wisi diãné bopémó dakeró betae. <sup>13</sup> Dã dẽ tuãmó kisipa wisi muóló betere so whĩné dere ala kaaetóro du betae. Diã so whĩ fea fo dokóló dowi wẽi nokole alaró so nópu nokole alatamokélé, so ó whĩ nópu nokole alaró kae kae sonaalei alatamokélé, hõle sere alaró dei tuẽ muóló alale sere alatamokélé momókó yaõse. <sup>14</sup> Ai dosãayale dowi alarapekélé, mepaae naao tó tikiné ekẽlere alakélé netéro yaaloé yóló tuẽ teketu bitini, dã tẽteróló kaae tare whĩ Yesu Keriso betã kuti kaae deróló betae.

## 14

*Kisipa tiró betere ala dirire whĩró fotokõ buni*

*bére whıtamo*

<sup>1</sup> Kótóné i ala yae ó yaqse fo haqearóló inipa, me whı́né ama kisipa tiró betere ala béruraalu, ama tuqéné etei kaae ala dopa yaalomeipó dere kilitu, taleyóló só deraqse. Téni, mo nopóló dape sae. <sup>2</sup> Me whı́ ama kisipa tiki tiró betere alané fea ɔla sımó nenérapóló nóo, me whı́né ama kisipa tiki tiratere ala fotokɔ buni béruraalu, kutómó bilitere mo ɔla maaté nóo, dua dapó. <sup>3</sup> Fea ɔla nokole whı́né kutómó bilitere ɔla maaté nokole whıtamo dei kisipa mutu, ɔ eróló belei aqraqse. Atétu dere kaae, fea ɔla nénitere whı́né fea ɔla nokole whı́kélé só deraqse. Ti noatepae, ai whı́ta, Kótóné ama naalepóló dape sóró beteró beterapó. <sup>4</sup> Yá noa kaae whı́ bitu, me whı́né kutó diratere whı́ só deróló taletere ala du bitute? Ai whı́ ɔ teteróló kaae tare whı́nétóro taleyóló ɔ só deróo, só deréni yóo, enérapó. Ti noatepae, me whı́né ɔ só deratere ala yaalomeitei, diriyóló beterópoló Talené betá fotokɔ bulatere ala enérapó.

<sup>5</sup> Mepaae whı́né betá be de Talené ama dale muló beterapóló kisipa muóo, me whı́né mepaae be dekéle fea betá kaaepóló kisipa muóo du beterapó. Diá betá betá so whı́né noa kaae be de mo dono be depoló kisipa mutepa, ti ai kisipatóro sya fenérapó. <sup>6</sup> Me whı́né betá be de mo doasi be depoló kisipa mutepa, ti ɔ teteróló kaae tare Talepaaetóro kisipa mutu dapó. Mepaae whı́ hupu, na, ba, nukupa, ti ɔ teteróló kaae tare Talepaaetóro kisipa mutu, mo kée yóló nukulapó. Mepaae néni were whı́kélé Kótópaetóro kisipa mutu, mo kée yóló we dapó. <sup>7</sup> Ti noatepae, dákó



mo betã whĩkélé ama kisipa mole ala yaai dapóló ama kòlenétei betóo, betã whĩ sukutepakélé, ama kòlenétei sukóo dumipó. <sup>8</sup> Dã betere alakélé, sukutere alakélé, ti Talené ama kele tómótóró erapó. Térãpa, dã hãle betepã ó sukutepakélé, Talené ama so whĩtóró beterapó.

<sup>9</sup> Ti Yesu Keriso ą sukóló momó kepaayóló betereiteita, ti betere so whĩró sukãle so whĩtamo tẽteróló kaae tare Tale betaairaalu, erapó. <sup>10</sup> Ȧta, atére Tale beterãpa, naao noné dere ala ó mole tuę tiki taleyóló, dorapóló noatepa só derótu betere? Ó diã mepãae so whĩnékélé diaaę no nené ere ala kolóló, diãta, ę kaae mei beleipóló só derótu bitute? Ti noatepãe, dãné du betere ala Kótóné tale yópóló, dã fea ą beterepãae betã betã yóló fóló, daaneta yaalopó. <sup>11</sup> I fo aseýóló muló beterapó.

“Ȧta mo Tale bitu, yãlo i dere fo hãsóko feni, mo yaaitere fotóró diãpãae dapa wosae.

So whĩ mo fea ę beterepãae wóló bukutiri teãró bitu, yãta etei kaae Tale beterapó fo mo yaalo ai ape,” erapó.

<sup>12</sup> Atéturaalu, dã so whĩ dokę feané du betale ala Kótóné taletepa, dãné yale alarape ama keletómó daalu, dãnétei dosãayóló eneta yaalopó.

<sup>13</sup> Téyaalopa, dãné ne noné dere ala taleyóló u só derãle i só derãle du betereitei mo taalae. Tényi, naao du betere alanétei naao no nené tuę doróló dée nalaşsóró, naao dere ala ti tuę tekeyóló yae.

<sup>14</sup> Ti ęta, Tale Yesu Keriso tuãmó bitu, fea ęla naairetei fo muni, featóró nenérãpóló yãlo mo diriyóló kisiparapó. Tépateti, mepãae whĩ ama

kisipané mepaae ɔla doreteiné naalomeipó depa, ti ai whi ɔ were ɔla mo nenénipó. <sup>15</sup> Yesu Keriso sukóló tao sale no hamoma naao ɔla nokole alané doraqsóro yae. Mepaae naao no ne were ɔla nokoletéiné atima tué tiki doróló sekeratepa, ti ya tuámó yaala sókó fole ala mo munipó. <sup>16</sup> Naao mo wisi ala depatei, me whiné naao dere ala kolóló ɔ dée nukupa, ti naao ɔ dée nanalepóló ya erateré fo yaqsóro, naao dere ala kisipa tekeyóló yae. <sup>17</sup> Ti noatepae, Kótóné teteróló kaae tare tuámó, ɔla nokole alaró *wain* wéi nokole alatamo doasi bete munipó. Tépatei, Déi Kepe Wisiné dɔ tuɔpaae erótu betere mo donoi alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, haíné sukutere alakélé, i alarape feata, ti doasi bete mulapó. <sup>18</sup> Atéreteiné mepaae whi dené Yesu Kerisoné ala eróturaalu, i dosáté wale alarapetamo du betepa, ti Kótókélé hékese yóo, mo so whinékéle wisi ala dapóló ya dukiróo yaalopó.

<sup>19</sup> Térapa, diaaɔ mepaae du betere alané hosaa muni deyóló mo dua betere ala epa, ti dɔ feané Talené ala eraté fóló, mo dirii whi betaaire ala betɔ keteké buóló eróló fakeraalopa siépe. <sup>20</sup> Kótóné so whi tuɔpaae erótu betere ala mepaae ɔla nokole alané doraqsóro yae. Nokole ɔla fea doni, nenérapó. Tépatei, naao ɔla nokole alané mepaae were whi dée nalatepa dorapó. <sup>21</sup> Hupu, na, ba, *wain* wéi nokole ala ó mepaae dere alanékélé, naao no dée nenérapóló kisipa mutepa ti taalae.

<sup>22</sup> Térapa, ɔla nokole ala, ó wetere ala, ó kae

kae be demó me ala yaqsóro dale mole alakélé, me noa kaae ala naao mopóló kisipa tiki tiró betepa, ti yaró Kótótamo tuámó betá erópóló yae. Mepaae whiné wisirapóló kisipa muóló dere alanétei a só derénipó depa, Kótóné wisiró beterapóló hajiné sukutu beterapó. <sup>23</sup> Tépatéi, mepaae whi de tué tamo mulu, Talepaae tué tiki tiró betere ala sya furaalu, wisirapó kisipa muni hoko nukupa, ti ai whi dowi ala dapó. Ti dané du betere ala fea tué tiki tiró betere alatóro sya fóló initepa, ti dowi ala dapó.

## 15

<sup>1</sup> Dá tué tiki tiratere ala fotokó bole so whiné dá kisipa felé yaaire ala maaté ini, mepaae tué tiki tiró betere ala bére so whiné ené inire ala tao sóro eratepa mo wisirapó. <sup>2</sup> Dá dokó feané ne no hamoma hekese yópóló, wisi ala eraté fu betenérápó. Atétepa, ti ama tué tiki tiró betere ala mo fotokó buturaalu, a dirii whi bitiré faalopó. <sup>3</sup> Ti noatepae, Yesu Kerisonékélé amatei a kisipa felé yaaire ala ini, dapaae wisi ala eróturaalu a sekei ala salepóló asémó erapó.

“Mepaae so whiné ya faleyóló dowi fo du betaleteita, mo epaaetóro eralepó,” erapó.

<sup>4</sup> Ti noatepae, take aséyóló muló betere fo feata hale ini, dané dosqayóló kisipa sópóló erapó. Aita Talené ala eró taruraalu, ama asere foné matere keteké dá tuámó boleteiné take dapaae wisi ala eraalopóló hajiné sukutu beterapó.

<sup>5</sup> Térapa, hale yó tare alaró ketekétamo matere Kótóné diá Yesu Keriso sya fu betepa, diá fea

mo betã kisipatóró muóló betere ala erópóló yae.  
<sup>6</sup> Até iruraalu, diã feané hosaa tuãmó betã kisi-  
 patóró muóo, betã fotóró yóo deremó, ðã tẽteróló  
 kaae tare whĩ Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi  
 hale horaalopó.

<sup>7</sup> Atérapa, Kótóné doi hale horaairaaalu, ðã  
 tẽteróló kaae tare whĩ Kerisoné diã dape su yale  
 kaae, diaaãkélé mepaae no ne hamoma wisiyóló  
 dape sae. <sup>8</sup> Ti noatepae yãlo i dere fota, kale Juda  
 fake kaarale noumatererapepaae yóló mulale fo  
 mo dokonóturaalu, Kótóné ama ere fo so whĩné  
 mopóló diriyóló kisipa yópóló, Yesu Keriso ą Juda  
 fake so whĩné kutó diratere whĩ alée felepó. <sup>9</sup> Ti  
 Yesuné ai ere alata, Kótóné atima Juda meire fake  
 so whĩ kolené sukutu tao salepóló, ama doi doasi  
 mulópóló erapó. I dere fo kaae ašemókélé erapó.

“Atéreteiné ę Juda meire fake tuãmó bitu, yãlo  
 naao doi doasi mulóo, naao doimó wole fo  
 wisi wisi yóo, du betaalo ai ape.”

<sup>10</sup> Ai fo kaae me i ape.

“Juda meire fake so whĩ-ó, diãkélé ama so  
 whĩtamo touyóló hajiné sukutu betae.”

<sup>11</sup> Kale fo kaae me i ape.

“Diã Juda meire fake so whĩ-ó, i haemó betó  
 mole so whĩ featamo Talené doi hale sóró  
 horatere wole forape du betae.”

<sup>12</sup> Ai fo kaae Aisaianékélé erapó.

“Jesi betemó kaayóló sókó holaitere whĩné i hae  
 kwia feamó betó mole so whĩ tẽteróló kaae  
 tawaalopó.

Atépa, Juda meire fake so wh̄i atimapaee take ama wisi ala eraalopóló haḡ kisipa mutu, aḡpaae tuḡ tiki tiróló betaalopó,” erapó.

<sup>13</sup> Take daḡpaae wisi ala eraalopó du betere Kótópaae diḡné tuḡ tiki tiró betepa, ti ama hosaa muni deyóló dua betere alaró haḡné sukutere alatamo diḡpaae eróló mo suḡpóló yae. Atéturaalu, kale Deḡi Kepe Wisiné diḡ fo-tokḡratepa, take nalopaae Kótóné daḡpaae wisi ala eratepa kelaalopóló dere haḡ mo ti faḡayóló suḡturaalu, feleyóló fópóló yae.

*Pol Juda meire fakepaae Talené fo yó male feletei*

<sup>14</sup> Yaḡlo norape-ó, diḡ tuḡmó wisi ala faḡayóo, mo fo bete turó diaaḡ kisipa yóo, kisipa tikikélé mo fosó fosó yóo ere ala yaḡlo kisiparapó. Téru, diḡsisi ketekḡ bulóturaalu, ma fo u du, i du dere alakélé mo enérapóló kisipa mutapó. <sup>15</sup> Mepaae doasi bete mole forape diaaḡ kisipa epatei, mo ti diriyóló tuḡ yaasepóló, ḡ halaaainé diḡpaae momó ai aseḡyale ape. Ti noatepa meipó. Eḡ Juda meire fake so wh̄i kuamó, Yesu Kerisoné kutó diratere wh̄i bitu, ama fo wisi yó maté kwḡyópóló ai kutó Kótóné hamokoróló ḡpaae haḡle melóló ḡ sóró beteralépó. <sup>16</sup> Até ereteita, mo so wh̄imó Talepaae momaratere wh̄irapené kḡlaa wisi wópóló simó sukulaa dalótu dere kaae, Kótóné kale fo wisi Juda meire fake so wh̄ipaae yaḡlo erótu beterapó. Aita haḡle mei, ai fo wisi wosóló sya fupa, ti Deḡi Kepe Wisiné atima wisiróló kae beteratere ala Kótóné kilitu, ita haḡle matere ḡla wisipó yópóló kisipa

mutu, du beterapó. <sup>17</sup> Ẹ Yesu Keriso tuámó bitu, Kótóné ama so wh̩paae i erótu betere mo bete mole kutópóló dukiróló hale horótu beterapó. <sup>18</sup> Mepaae yálo initere ala di̩paae yaalomeitei, Juda meire fake so wh̩ Kótóné fo aq̩mó sukóló beterópóló, t̩eteróló kaae tare wh̩ Kerisoné ẹ fotok̩ratepa, yálo foró yale alatamo di̩paae i dere ape. <sup>19</sup> Kale D̩i Kepe Wisiné ẹ fotok̩ratepa, kae kae kelemei alaró doasi sira yaaire alatamo eróturaalu, Jerusalem bemó kaae sóró yó maté fóló, Ilirikum hae kwiamó sókó felepó. Téturaalu, Kerisoné fo wisinaale mo turó yó maté kw̩yalepó. <sup>20</sup> Mo take yálo enée yóló muté wale kisipa i ape. So wh̩ t̩eteróló kaae tare wh̩ Keriso tu̩ inire be huluapaae kale fo wisi yó maté kw̩yaaai yalepó. Atéyaleteita, h̩le mei, me wh̩né diyale kutó kwia kemeróló ditu dere kaae, yaaire h̩tepa yalepó. <sup>21</sup> I dere fo kaae aq̩mókélé erapó.

“A̩ta etei kaae wh̩póló mené yó matepa kilini yale so wh̩néteí ą kolóo,

etei kaae wh̩pó depa woseni yale so wh̩né ama fo wosóló ą kisipa yóo yaalo ai ape.”

<sup>22</sup> Ẹ taketitei di̩ beterepaae waai yalemó, ai alarapené bi bi duraalu wénipó.

### *Pol Rom-paae faai tale yaleteti*

<sup>23-24</sup> Tépatei, i hae kwiamó t̩ mole be hulua dok̩ fea Talené fo yó maté kw̩yóló s̩reteiné mió me kutó diyaaire t̩ munipa, ba fo dok̩ fea yálo di̩ k̩le wonée du betalepó. T́yaletei, mió me kutó diyaaire t̩ munipa, Spen hae kwiapaae faai wouraalu, di̩ keleté waai kisipa mutapó.

Ti ę dią beterepaae sókó wóló, mepaae be de diątamo ekei yóló beteró, nalo ę faaire tikipaae fupa, mepaae yąyąre ọlarape diąné tao saasepóló dapó. <sup>25</sup> Até yaai waairaalu, mió Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whịpi tao sene fulapó. <sup>26</sup> Ti noatepae, Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whị kuamó, mepaae yolealere so whị hąle tao suraalu, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamomó Kótóné ama kaae beteró betere so whị atima kisipanétei hękesetamo *moni* derąleta yalepó. <sup>27</sup> Atéró atima wisi kisipatamo derąleta yale *monita*, take folosóró Juda fakené atimapaae erale wisi ala kwia mulapó. Ti ai kwiata, folosóró Juda fakené Juda meire fake so whị atimané kepe tuąpaae Talené wisi ala eralepó. Atéyale alamó, Juda fakepaae momó tokó móturaalu, atimamo tao sóró yąyąre ọla matepa, mo wisirapó. <sup>28</sup> Aita, ępaae diyae yale kutó ereteiné atima hąjtamo ai *moni* sere ala kolóló, ę Spen hae kwiapaae faai wouraalu dią keleté waalopó. Ti ai *monita*, folosóró dotęyale *aposel* whịrapené ditere kutómó oleyale du ai ape. <sup>29</sup> Ę dią beterepaae wale sukamó, so whị tęteróló kaae tare whị Kerisoné eratere wisi ala ę tuąmó fąayóló mo sųratepa, diąpaae eraai waalopóló kisipa mutapó.

<sup>30</sup> Tęrapa, no nerape-ó, da tęteróló kaae tare whị Yesu Keriso tuąmó betere alaró Dęi Kepe Wisiné matere yaala sókó fole alatamo ę tuąmó moleteiné diąpaae sętere fo dapó. Ti noatepae, yąlo yaaire ala yaąsóró sekei alané sesétu beterepa, diąkélé ętamo ai seke tuąmó bitu, Kótóné ę tao

sópóló momatu betae. <sup>31-32</sup> Ti emó momaraaitere ala i ape. Judia fake Kótóné fo woseni hãle betó mole whĩrapené ę daqsóro momaróo, Jerusalem bemó kae beteró betere so whĩ tao sóro melaaire *moni* atima wisi tuętamó sópóló momaróo du betae. Téturaalu, Kótóné ama kisipané ętamó dię beterepaae wópóló depa, ti wóló, da fea ekei yóló sãa wisi nóló beterópóló, momatu betae. <sup>33</sup> Tęrapa, hosaa muni deyóló mo dua betere ala mótu betere Kótó dię featamo beterópóló yae. Mo kée. Tęyópóló yae!

## 16

### *Pol-né ama fulumu whĩrapepaae kęleó yale fo*

<sup>1-2</sup> Kenkria be huluamó betó mole Keriso so whĩné kutó diratere so dąné ne Fibi-ta, mo so wisipó. Atęrapa, Kótóné kae beteró betere so whĩné mepaae so whĩ mo wisiyóló dape su dere kaae yóló, ąkélé Tale tuąmó betere sopa, mo wisiyóló dape sae yóló i dere ape. Atéturaalu, ą me ala ó me ęlakó yąyą depa, ti diaaq ą tao sae. Ti noatepae, ąta so whĩ fea tao suraalu, ękélé mo wisiyóló tao su betere sopó.

<sup>3</sup> Yesu Kerisoné doimó ętamó betąmó kutó diratere so Pirisilaró oma Akuilatamopaae kęleó yae. <sup>4</sup> Ti atimaamo mené dęlépatei witere ala ini, halaaíné ę tao su betalepó. Atéteremó, yąlokélé mepaae Juda meire fake Keriso so whĩnékélé, atimaamoné yale alamó Talepaae mo kée du beterapó.

<sup>5</sup> Atimaamoné bemó tourąleta du betere Keriso so whĩpaaekélé kęleó yae. Yąlo hosaa



mole no Epainetus-paaekélé k̄leó yae. Ti ąta, Esia hae kwiamó betó mole so wh̄i Yesu Kerisoné doimó Keriso betaaipa, folosóró ąpi Keriso betale wh̄ipó.

<sup>6</sup> Dią tao saai kisipa mutu, depe tukó wei kutó diale so Mariapaae k̄leó yae.

<sup>7</sup> Ẽ fake wh̄i ẹ yale kaae, *dipula* beterale seké Adronikus-ró ama soma Junias-tamopaae k̄leó yae. Ti atimaamota, ẹ Yesu Keriso tuąmó betaaipa folosóró Keriso bitu, kale *apotel* wh̄irape betere tuąmó mo doasi doi mole soró wh̄itamopó.

<sup>8</sup> Tale tuąmó bitu, yąlo mo hosaa mole no Ampliatu-paae k̄leó yae.

<sup>9</sup> Dą Yesu Keriso tuąmó bituraalu, betą kutó diterere wh̄i Urabanus-ró yąlo mo hosaa mole no Stakis-tamopaae k̄leó yae.

<sup>10</sup> Yesu Keriso tuąmó betepa, k̄aae kolóló wh̄i wisipó du betale seké Apelesipaae k̄leó yae. Aristobulus-né be wh̄i so wh̄ipaaekélé k̄leó yae.

<sup>11</sup> Yąlo fake wh̄i Herodion-paae k̄leó yae. Narsisus-né bemó betó mole mepaae Tale tuąmó betere so wh̄ipaae maaté k̄leó yae.

<sup>12</sup> Tale tuąmó bitu, mo depe tukó wei kutó ditu betale so tamo Tipaenaró Tripo-sa-tamopaae k̄leó yae. Me yąlo mo hosaa mole ne Tale tuąmó bitu, mo doasi depe tukó wei kutó ditu betale so Persis-paaekélé k̄leó yae.

<sup>13</sup> Tale tuąmó betepa, sókó sóró kae beró betere wh̄i Rufus-ró hamatamopaae k̄leó yae. Ti ama hamata, yąlo hae kaae bitu, ẹ tao su betale sopó.

<sup>14</sup> Asinkritus, Flekon, Hermes, Patrobas, Hermas-sépi, atimatamo betó mole mepaae no-rapepaaekélé kọleó yae.

<sup>15</sup> Filolokus, Julia, Nereus-ró ama nemata-mokélé, Olimpas-kélé, atimatamo betere Tal-ené kae beteró betere so whị feapaaekélé kọleó yae.

<sup>16</sup> Kótóné ama kae beteró betere so whị bitu, kọleó yóló apuóló, diąsisitei kọlọ u tukó nuku, i tukó nuku du betae. I bemó betó mole Keriso fake so whịnekélé dią feapaae kọleó i dere ape.

<sup>17</sup> No nerape-ó, diąpaae yó male mo bete mole fo wisi mupatei, mepaae kae kae họko fo yó matere whịrapené dią betámó beteretei tekeróló, diaaọ du betere wisi ala taaróló, dią dée nalaqsóró, tika kae bitu, ai whịrape mo hotowaró kaae tawae. <sup>18</sup> Ti noatepae, atei ala du betere whịrapeta, da tẹteróló kaae tare whị Yesu Kerisoné kutó diréni, atimané yaaire ala maaté ekẹleyóló du beterapó. Atéru, mo bete mole fo diriyóló tuẹnire so whị dilikóló hąle mulóturaalu, mo felei foró dukiraterere fotamo du betere whịrapené dią kọpaae falaqsóró wisiyóló kaae tawae. <sup>19</sup> Dią fea Kótóné fo wosóló aqmó sukóló betó mulapó dere fo, i bemó betó mole so whị feané wosalepó. Dią ai ala erapóló deté fole fo yalo woseturaalu, ẹ mo doa hajné sukutu beterapó. Tẹrapa, dowi ala mulapóló, só derané inire so whị bitu, wisi ala betą yaai, kisipa fosó fosóre so whịtóró betae.

<sup>20</sup> Mo hosaa muni deyóló dua betere ala mótu betere Kótóné Satan tẹteróló, diaaọ hó aqmó beteraterere ala mo felekemó yaai dapó. Da

tęteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné hamokoróló hęle tao sere ala dię tuępaae erópoló yae.

<sup>21</sup> Ętamo betę kutó diterere whi Timotinékéle, yęlo be whi Lusias, Jeson, Sosipata, atimanékéle diępaae kęleó dapó.

<sup>22</sup> I fo asęrale whi ę Tertius dę tęteróló kaae tare Tale tuęmó bitu, yęlo diępaae kęleó dapó.

<sup>23</sup> Ękéle, mepaae imó betó mole Keriso so whikéle, dę fea touróló ęla nukua dere be tale Kaius-né diępaae kęleó dapó. I doasi be huluamó *moni* tęteróló kaae tare whi Erastus-ró dęné no Kuartus-tamoné diępaae kęleó dapó. <sup>24</sup> (-)

<sup>25</sup> Yesu Kerisoné yale ala i ape yóló, mió yęlo yó mótu betere fo wisi diaaę wosetu betepa, Talené ama ai fonétei dię diriyóló beterópoló, fotokę sumó bulalęrapó. Atére alamó ama doi doasi muópoló yae. <sup>26</sup> Ai ala wisita, mo take bitiré wale whirapené kilini, kinóló moleteti mo ti betó tare Kótóné ama fo eratere kęló whirapepaae i fo asę yae depa asę ipakalepó. Aita hęle meipó. So whi feané i fo dosęayóló kisipa duraalu, kinóló muale ala i haemó betó mole so whi feané Yesu Kerisopaae tuę tiki tiróló ę aęmó bitu, ama ala eraté fu beterópoló hękearó beterapó. <sup>27</sup> Atére Kótó betę fea ala fosó fosóre bete tale beterapa, ama doasi doi hęle muó tanópoló, dę Yesu Keriso tuęmó bitu, hale sóró horótu betae. Mo kée, téyópoló yae!

**Yesu Kerisoné So Whi Tao Sere Kisi Fo Wisi**  
**The New Testament in the Folopa Language of Papua**  
**New Guinea**

**Nupela Testamen long tokples Folopa long Niugini**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Folopa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4e9b4b04-0b47-5583-9c4d-fb82cfdd65c2